

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНІЙ ІНСТИТУТ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор АДІ ДВНЗ «ДонНТУ»
М. М. Чальцев
.2012

Кафедра «Суспільні науки»

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ»
(ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ АТР, АД, ЕНС, МО)**

20/48-2012-01

«РЕКОМЕНДОВАНО»
Навчально-методична комісія
факультету
«Економіка та управління»
Протокол № 6 від 21.03.2012 р.

« РЕКОМЕНДОВАНО »
Кафедра «Суспільні науки»
Протокол № 10 від 01.03.2012 р.

«РЕКОМЕНДОВАНО»
Навчально-методична комісія
факультету
«Автомобільний транспорт»
Протокол № 7 від 20.03.2012 р.

«РЕКОМЕНДОВАНО»
Навчально-методична комісія
факультету
«Автомобільні дороги»
Протокол № 7 від 21.03.2012 р.

УДК 330.1 (07)

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи з дисципліни «Основи економічної теорії» для студентів спеціальностей АТР, АД, ЕНС, МО [Електронний ресурс] / укладачі: О. В. Чубучна, Л. О. Мазуркевич, К. С. Глушко. – Електрон. дат. – Горлівка: ДВНЗ «ДонНТУ» АДІ, 2012. – 1 електрон. опт. диск (CD-R); 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 32MB RAM; WINDOWS 98/2000/NT/XP; MS Word 2000. – Назва з титул. екрану.

Вказівки відповідають дисципліні «Основи економічної теорії», містять плани семінарських занять, теми для доповідей і рефератів; типові економічні задачі; тестові завдання, підсумкові контрольні питання з курсу (модульний контроль № 1 та модульний контроль № 2); перелік питань до заліків та іспитів; список рекомендованої літератури.

Укладачі:

Чубучна О. В.,
Мазуркевич Л. О.,
Глушко К. С., к.е.н.

Відповідальний за випуск:

Ковальова О. В., к.і.н, доц.

Рецензент:

Ковальова О. В., к.і.н, доц.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ «ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ».....	5
ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	10
Тема 1. Основи економічної теорії: предмет курсу, основні поняття та етапи становлення.....	10
Тема 2. Економічні відносини власності. Форми організації виробництва.....	13
Тема 3. Ринок і ринкова система.....	16
Тема 4. Підприємство та підприємницька діяльність.....	19
Тема 5. Капітал.....	21
Тема 6. Особливості підприємництва в аграрній сфері.....	23
Тема 7. Результативність суспільного виробництва. Фінансова та банківська системи.....	25
Тема 8. Світове господарство та місце України в світовому господарстві. Світова валютна система.....	27
Тема 9. Економічні аспекти глобальних проблем.....	28
ІНДИВІДУАЛЬНІ ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	30
Тестові завдання № 1.....	30
Тестові завдання № 2.....	33
Тестові завдання № 3.....	36
Тестові завдання № 4.....	39
Тестові завдання № 5.....	42
Тестові завдання № 6.....	45
Тестові завдання № 7.....	48
Тестові завдання № 8.....	52
Перелік питань до 1 модульно-рейтингового контролю знань студентів.....	56
Перелік типових задач до модульно-рейтингового контролю № 1.....	57
Перелік питань до 2 модульно-рейтингового контролю знань студентів.....	59
Перелік типових задач до модульно-рейтингового контролю № 2.....	61
Перелік питань до заліку.....	62
Перелік типових задач до заліку.....	65
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	67

Вступ

Із проголошенням незалежності України її народ має змогу будувати власну державу, обирати модель соціально-економічного розвитку, проводити свою внутрішню та зовнішню політику. Отже, робити це треба вміло, так, щоб люди відчували, що економічні реформи здійснюються в їх інтересах, скеровані на підвищення їхнього добробуту, а соціальні зміни передбачають утвердження демократії, соціальної справедливості й впевненості в майбутньому. Фундаментальною основою цих перетворень повинна бути не декларована, а справжня економічна самостійність як держави в цілому, так і кожного її громадянина зокрема.

Досягнення таких результатів не відбувається автоматично. Необхідно, щоб, по-перше, народом України було сформоване нове економічне мислення, в результаті якого він зрозумів би, що саме він став творцем свого майбутнього. По-друге, щоб реформи в країні здійснювалися добре обізнаними фахівцями.

Провідна роль у формуванні нового економічного мислення та набутті знань належить теоретичним економічним наукам, зокрема основам економічної теорії. Вивчення економічної теорії суттєво розширює економічну ерудицію майбутніх фахівців, прищеплює навички порівняльного аналізу економічного розвитку країн світу, сприяє вмінню грамотно орієнтуватися у виборі економічних рішень.

Методичні рекомендації по предмету «Основи економічної теорії» є матеріалом, що допоможе студентам денної та заочної форми навчання краще засвоїти дисципліну, зробити доповіді на семінарських заняттях, виконати індивідуальне завдання, контрольну роботу, самостійну творчу роботу над курсом та скласти екзамен.

Надані рекомендації містять робочу навчальну програму, теми семінарських занять, коло питань запропонованих для обговорювання на семінарських заняттях. Також тут пропонується виконати тестові завдання, наведений перелік літератури, що допоможе студентові самостійно виконати завдання.

Мета дисципліни. «Основи економічної теорії» є базовою дисципліною навчального плану підготовки бакалаврів. Її предмет – це виробничі відносини в їх єдності та взаємодії з організаційно-економічними відносинами та продуктивними силами. Дисципліна «Основи економічної теорії» досліджує закони, які керують виробництвом, розподілом, обміном і споживанням життєвих благ, та розробляє методологічні основи механізму їх використання суспільством з метою підвищення ефективності виробництва та зростання добробуту людей.

Рекомендації до вибору та виконання завдань студентом для дистанційного навчання.

Плани семінарських занять (починаються з десятої сторінки) містять плани практичного заняття. За цим планом студент засвоює тему й **обов'язково** складає невеличку доповідь (письмово коротко сутність теми в обсязі 3-4 сторінки формату А4). Це потрібно для перевірки засвоєного матеріалу викладачем під час дистанційного навчання. Наведені теми для доповідей – це додаткове завдання для розширення кругозору по даній темі. Кожна тема містить умови задач для практичного засвоєння теорії. Кожен студент **обов'язково** повинен розв'язати по одній задачі з кожної теми. Номер задачі студент вибирає за своїм порядковим номером по журналу деканату. Якщо його номер більший, ніж кількість задач після теми, то від свого порядкового номеру потрібно відняти ту кількість задач, що є в методичних вказівках (наприклад, студент восьмий за списком, а задач п'ять, то $8-5=3$. Студент вирішує задачу №3). Якщо номер студента двозначний, то потрібно скласти дві цифри (наприклад студент 11, то $1+1=2$. Студент вирішує задачу № 2). Якщо сума двох цифр перевищує кількість задач, то потрібно відняти ту кількість задач, що є в методичних вказівках (наприклад студент 16, $1+6=7$, $7-5=2$. Студент вирішує задачу №2). Вказівки містять індивідуальні тестові завдання. Студент повинен виконати всі вісім тестових завдань **обов'язково**. Виконані завдання потрібно надіслати ел. поштою викладачу. Назва файлу повинна мати прізвище та групу студента.

Дисципліна завершується складанням заліку. Студент буде допущений до складання заліку, якщо виконає весь обсяг роботи, що вище вказана. Питання для заліку на стор.60. **Зверніть увагу!** Завдання заліку містять два питання теорії і одне – задача.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ «ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ»

Тема 1. Основи економічної теорії: предмет курсу, основні поняття та етапи становлення

Зародження й розвиток політичної економії. Основні напрямки. Школи та течії в політичній економії. Розвиток економічної думки в Україні.

Предмет політичної економії. Тлумачення предмета політичної економії різними школами. Економічна теорія та політична економія: проблеми взаємозв'язку.

Закони, принципи та категорії політичної економії. Система економічних законів. Позитивна й нормативна політична економія.

Методи економічних досліджень. Загальні методи наукового пізнання та їх використання.

Функції політичної економії. Політична економія та обґрунтування економічної політики. Місце політичної економії в системі економічних наук.

Виробничі можливості суспільства й потреби. Виробництво та його основні фактори. Межа виробничих можливостей. Продукт виробництва. Обмеженість ресурсів. Необхідний і додатковий продукт.

Економічні потреби суспільства, їх суть і класифікація. Безмежність потреб. Закон зростання потреб.

Корисність продукту. Об'єктивна та суб'єктивна корисність продукту. Гранична корисність продукту.

Економічний інтерес, його об'єкт, функція. Інтереси та потреби: діалектика взаємозв'язку. Єдність і суперечності в системі інтересів.

Виробництво та проблеми задоволення зростаючих потреб суспільства.

Тема 2. Економічні відносини власності. Форми організації виробництва

Власність як економічна категорія. Структура власності та її історичні типи, види й форми. Суб'єкти власності.

Об'єкти власності. Власність на робочу силу та підприємницький талант. Інтелектуальна власність. Власність на інформацію. Відносини власності на засоби виробництва й природні ресурси. Права власності.

Власність на засоби виробництва та способи з'єднання факторів виробництва. Тенденції в розвитку відносин власності в Україні та у світі.

Натуральна (традиційна) форма організації виробництва. Суть і риси

натурального господарства та її історичні межі.

Товарна форма організації суспільного виробництва. Причини виникнення товарного виробництва, його суть, ознаки та роль у розвитку суспільства. Суб'єкти та об'єкти товарних відносин. Товарна форма продукту.

Товар та його властивості. Суперечності товару. Вартість і ціна: альтернативні теорії.

Проста та розвинена форми товарного виробництва. Спільні риси та відмінності.

Функціонування товарного господарства та його закони.

Закон вартості. Сутність закону вартості та його значення в товарному виробництві.

Виникнення та розвиток грошових відношень. Суть грошей. Функції грошей. Альтернативні теорії грошей.

Грошовий обіг та його закони. Визначення грошової маси необхідної для обслуговування товарного обігу. Сталість грошового обігу. Грошові реформи, гроші, ціна та інфляція. Еволюція грошей.

Тема 3. Ринок і ринкова система

Інституціональні основи ринкової економіки. Ринкові відносини, їх суб'єкти і об'єкти. Визначення ринку: альтернативні теорії.

Попит і пропозиція. Ринкова рівновага. Ринкова ціна: механізм формування та функції.

Функції ринку. Умови формування та розвитку ринку. Особливості ринкових відносин в Україні.

Конкуренція та її суть. Місце конкуренції в ринковій економіці. Функції та форма конкуренції. Конкуренція і монополія. Антимонопольне законодавство й практика. Конкуренція та моделі ринків.

Тема 4. Підприємство та підприємницька діяльність

Підприємство як суб'єкт ринкової економіки. Сектор ділових підприємств. Форми та види підприємств.

Суть підприємництва та умови його існування. Види та функції підприємництва.

Валовий дохід, його суть та структура. Підприємницький дохід.

Загальні економіко-правові основи розвитку підприємництва в Україні.

Значення прибутку в розвитку підприємництва. Роль підприємства й підприємництва в ринковій економіці.

Основні елементи, методи та цілі управління підприємств. Системи управління підприємств.

Тема 5. Капітал

Первісне нагромадження капіталу. Особливості нагромадження капіталу в Україні.

Перетворення грошей у капітал. Загальна формула руху капіталу. Капітал як економічна категорія. Альтернативні теорії капіталу.

Капітал підприємства. Масштаби підприємства. Концентрація та централізація капіталу. Кругообіг капіталу та його стадії. Функціональні форми капіталу.

Оборот капіталу підприємства. Основний та оборотний капітал. Зношення основного капіталу. Амортизація.

Капітал і праця. Трудові відносини: сутність і структура. Наймана праця. Вартість робочої сили: дискусійні аспекти. Винагорода за працю. Заробітна плата: сутність, форми, системи. Теорії заробітної плати.

Номінальна й реальна заробітна плата. Продукт праці та заробітна плата. Мінімальна заробітна плата та її критерії.

Тема 6. Особливості підприємництва в аграрній сфері

Аграрне виробництво – особлива сфера вкладання капіталу й праці. Відносини власності в сільському господарстві. Земельна рента та її форми: оренда землі, ціна землі.

Форми господарювання в сільському господарстві та їх особливості в різних країнах. Фермерські господарства. Колективні й державні господарства. Особливості концентрації та централізації виробництва й капіталу в сільському господарстві.

Рентні відносини та особливості валового й чистого доходу в сільському господарстві. Земельний податок.

Ціна на сільськогосподарську продукцію. Необхідність і сутність цінового паритету. Державна підтримка сільського господарства.

Тема 7. Результативність суспільного виробництва. Фінансова й банківська системи

Суспільний продукт і його форми. Методи обчислення суспільного продукту. Методологічні аспекти системи національних рахунків.

Валовий внутрішній продукт, його суть і відтворювальна структура. Валовий національний продукт. Чистий національний продукт. Національний дохід. Концепції національного доходу.

Продуктивність суспільної праці та її роль у відтворювальному процесі.

Суть і види економічного відтворення: просте й розширене.

Кругообіг доходу, ресурсів і продукту в процесі відтворення. Відтворення всіх елементів економічної системи.

Тіньовий сектор в економічному відтворенні. Масштаби та особливості тіньової економіки в Україні.

Особливості відтворення в аграрній сфері економіки.

Національне багатство та його структура. Природне багатство. Проблеми розширеного відтворення багатства і шляхи розв'язання екологічних проблем.

Розподільчі відносини та їх місце у відтворювальному процесі. Суть розподілу національного прибутку. Об'єктивні основи формування доходів населення.

Диференціація прибутків населення. Проблеми багатих і бідних. Межа бідності: абсолютна й відносна. Проблеми бідних і багатих в Україні.

Необхідність перерозподілу національного прибутку й прибутків населення. Податки та соціальні виплати. Роль державного бюджету в перерозподілі національного прибутку.

Споживання та заощадження. Доходи населення та споживання. Схильність до споживання та заощадження.

Необхідність державного регулювання розподілу доходів. Межі втручання держави в економіку країни. Прожитковий мінімум і соціальний захист населення. Дотримання принципу соціальної справедливості в організації соціального захисту населення. Державна політика країни щодо подолання бідності.

Тема 8. Світове господарство та місце України в світовому господарстві. Світова валютна система

Світове господарство: його суть та структура. Розвинуті країни ринкової економіки. Країни, що розвиваються. Країни з перехідною економікою.

Міжнародний поділ праці та спеціалізація. Міжнародні економічні відносини.

Інтернаціоналізація господарських відносин і продуктивних сил. Транснаціональні корпорації та їх роль.

Міжнародна економічна інтеграція. Головні інтеграційні угруповання світу. Європейське економічне співтовариство, історія його створення та місце в світовій економіці.

Світогосподарські зв'язки та їх форми. Перспективи інтеграції України в світову економіку. Наслідки інтеграції Української держави в Європейський союз та Союз незалежних держав.

Міжнародна торгівля та її економічні основи. Міжнародні товарні ринки. Протекціонізм і вільна торгівля. Митні та немитні засоби

регулювання зовнішньої торгівлі.

Сутність і форми міжнародного руху капіталів, його масштаби, динаміка та географія. Прямі та портфельні інвестиції. Міжнародні кредити.

Міжнародні валютно-фінансові відносини. Міжнародна валютна система, валютні ринки та валютний курс. Конвертованість валюти. Платіжний баланс та його регулювання.

Міжнародні валютно-фінансові організації. Міжнародна міграція робочої сили. Інші форми міжнародних економічних відносин.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Тема 9. Економічні аспекти глобальних проблем

Причини виникнення та сутність глобальних проблем. Економічне зростання та глобальні проблеми. Основні глобальні проблеми сучасності. Класифікація глобальних проблем.

Причини загострення глобальних проблем.

Роззброєння та його роль у вирішенні глобальних проблем.

Екологічна криза та форми її прояву. Паливно-енергетична та сировинна проблеми. Проблеми економічної відсталості окремих країн.

Шляхи розв'язання глобальних проблем.

Роль міжнародного співробітництва в розв'язанні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

Роль міжнародних співтовариств у розв'язанні глобальних проблем.

Вплив зміни форм власності на вирішення глобальних проблем.

Боротьба з тіньовою економікою та подолання бідності – найважливіші завдання людства для розв'язання глобальних проблем.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Основи економічної теорії: предмет курсу, основні поняття та етапи становлення

План практичного заняття

1. Предмет економічної науки, її мета та функції.
2. Зародження економічної теорії й основні етапи її розвитку.
3. Система економічних законів. Методи економічних досліджень.
4. Матеріальне та нематеріальне виробництво. Поняття виробництва, його фази та структура.
5. Основні фактори суспільного виробництва та їх взаємодія. Продукт виробництва.
6. Виробничі можливості суспільств і потреби. Межа виробничих можливостей.
7. Економічний інтерес, його об'єкт, функція. Інтереси та потреби: діалектика взаємозв'язку.

Теми для доповідей

1. Розвиток економічної думки в Україні.
2. Тлумачення предмета політичної економії різними школами.
3. Політична економія та обґрунтування економічної політики.

Задачі

1. На підприємстві «п» середньорічна вартість основних виробничих фондів у 1990 р. складала 7 млн грош. од., вартість виробленої (валової) продукції – 16 млн грош. од. У 1996 р. в силу загального скорочення виробництва в країні – відповідно 3 млн грош. од. (в цінах 1990 р.). Розрахуйте показник фондівдачі, його зміни та зробіть висновок – про що ці зміни свідчать.

2. На машинобудівному підприємстві працює 1000 робітників. Обсяг продукції, що виробляється – 10 млн грош. од. Вартість основного капіталу – 20 млн грош. од. Вартість перероблених матеріалів – 6 млн грош. од.

а) розрахуйте наступні показники: продуктивності живої праці, металомісткості, фондівдачі;

б) зробіть висновок про рівень ефективності даного підприємства.

3. На основі наведених умовних даних (табл. 1.1), розрахуйте показники продуктивності та трудомісткості праці. Зробіть висновок, на якому підприємстві продуктивність праці вища й чому.

Таблиця 1.1 – Вихідні дані задачі 3

Підприємство	Вартість річної продукції	Фонд оплати праці
I	9 млн грош. од.	1 млн грош. од.
II	4 млн грош. од.	20 тис. грош. од.

4. Підприємство «А» за рік виробило продукції на 12 млрд грош. од. Вартість матеріалів для виробництва цієї продукції склала 7 млрд грош. од. За цей час підприємство «Б» такої ж продукції виробило на 8 млрд грош. од., при затратах матеріалів на 3 млрд. гр. од. Необхідно розрахувати показники матеріаломісткості та матеріаловіддачі, а також зробити висновок на якому підприємстві продуктивність праці вища й чому.

5. Уявіть, що Ви експерт з економічних питань. Правління ВАТ «Будматеріали» надало Вам наступну інформацію про свою діяльність.

ВАТ «Будматеріали» нараховує 4 цехи, кожний з яких може виготовлювати 600 т цементу або 1400 т бітуму. У цьому місяці завод виготовляє 1200 т цементу та 1500 т бітуму.

Попит на цю продукцію зростає, тому правління планує в наступному місяці випускати 1200 т цементу та 2800 т бітуму, а ще через місяць – 1400 т цементу та 3000 т бітуму.

Чи можливо здійснити плани ВАТ «Будматеріали»? Обґрунтуйте висновок розрахунками та графіками.

6. На виробництво товару «А» потрібно 5 од. ресурсу, товару «Б» – 4 од. Підприємство має 120 од. ресурсу. Визначте, яку кількість товарів «Б» виготовить виробництво, якщо товару «А» виробили 20 шт., 16 шт. Визначте, яку кількість товарів «А» виготовить виробництво, якщо товару «Б» виготовили 20 шт., 10 шт.

7. Заповніть таблицю 1.2 і побудуйте криву виробничих можливостей економіки.

Таблиця 1.2 – Вихідні дані до задачі 7

Варіанти виробництва	Нафта млн т	Автомобілі, тис. т	Альтернативна вартість нафти в автомобілях	Альтернативна вартість автомобілів в нафті
А	0	40		
Б	4	36		
В	8	28		
Г	12	16		
Д	16	0		

8. Перед Вами таблиця 1.3 виробничих можливостей випуску машин або будови автомобільних доріг:

Таблиця 1.3 – Вихідні дані до задачі 8

Вид продукту	Виробничі альтернативи				
	А	Б	В	Г	Д
Машини (млн шт.)	0	2	4	6	8
Будівництво автодоріг (тис. км)	30	27	21	12	0

а) зобразіть ці данні виробничих можливостей графічно. Що показують точки на кривій? Як відображається на кривій закон зростаючих вменених витрат?

б) позначте точку М у середині кривої. Що вона показує? Позначте точку Н зовні кривої. Що показує ця точка? Що повинно статися, перш ніж економіка зможе досягнути рівня виробництва, який показує точка Н?

в) на яких конкретних припущеннях базується крива виробничих можливостей?

г) припустимо, що технологія виробництва машин вдосконалена, а технологія будови автомобільних доріг залишилась незмінною. Накресліть нову криву виробничих можливостей. Накресліть криву виробничих можливостей, що відображає вдосконалення технології виробництва обох продуктів.

9. Накресліть криву виробничих можливостей суспільства при наступних даних (табл. 1.4). Чи можливо виробництво 8 млн шт. автомобілей і 50 тис. шт. тракторів?

Таблиця 1.4 – Вихідні дані до задачі 9

Вид продукту	Виробничі альтернативи				
	А	Б	В	Г	Д
Автомобілі (млн шт.)	0	4	7	9	10
Трактори (тис. шт.)	80	60	40	20	0

10. Якщо на графіку точка, що характеризує виробництво в цьому році, розташована ліворуч лінії виробничих можливостей, дайте відповідь, про що свідчить цей стан економіки? Відповідь обґрунтуйте.

11. За даними таблиці (табл. 1.5) про виробничі можливості побудуйте криву виробничих можливостей. Поясніть, яким чином крива виробничих можливостей ілюструє рідкість, альтернативні витрати, альтернативний вибір?

Таблиця 1.5 – Вихідні дані до задачі 11

Види продукту	Виробничі альтернативи					
	1	2	3	4	5	6
У	100	90	70	45	18	0
Х	0	2	4	6	8	10

Поясніть форму кривої виробничих можливостей. Чи можливо виготовити 80 одиниць продукту У та 1 продукт Х; 60 одиниць продукту У і 5 одиниць продукту Х; 9 одиниць продукту Х та 9 одиниць продукту У? Відповідь обґрунтуйте розрахунками та проілюструйте графічно.

12. Вибір положення на кривій виробничих можливостей для теперішнього часу є найважливішим фактором економічного зростання. Поясніть, чому це так. Порівняйте способи, засобами яких ринкова й командна економіки намагаються впоратись з проблемою рідкості економічних ресурсів.

13. Підприємство має у своєму розпорядженні ресурси в обсязі 100 од. Для виробництва однієї одиниці товару «А» потрібно дві одиниці ресурсів, товару «Б» – 5 од. ресурсів. За наведеними нижче комбінаціями випуску двох продуктів визначте ефективний, неефективний і неможливий варіанти виробництва, обґрунтувавши свій вибір відповідними розрахунками:

- а) 10 од. товару «А» і 16 од. товару «Б»;
- б) 20 од. товару «А» і 12 од. товару «Б»;
- в) 30 од. товару «А» і 10 од. товару «Б»;
- г) 40 од. товару «А» і 2 од. товару «Б»;
- д) 35 од. товару «А» і 3 од. товару «Б».

Тема 2. Економічні відносини власності. Форми організації виробництва

План практичного заняття

1. Економічний зміст власності та її еволюція. Типи, види та форми власності.
2. Основні тенденції у відносинах власності на сучасному етапі.
3. Роздержавлення та приватизація власності. Сучасний стан відносин власності в Україні.
4. Сутність економічних форм. Натуральне та товарне виробництво.
5. Товар, його властивості. Праця, що створює товар.
6. Величина вартості товару. Продуктивність й інтенсивність праці та їх вплив на величину вартості товару.

7. Мінова вартість як форма вираження вартості. Еволюція форм вартості.
8. Сутність і функції грошей. Грошова система.
9. Закон вартості. Закон кількості грошей. Інфляція, її види та сутність.

Теми для доповідей

1. Корисність продукту. Об'єктивна та суб'єктивна корисність продукту. Гранична корисність продукту.
2. Виробництво та проблеми задоволення зростаючих потреб суспільства.
3. Власність на робочу силу та підприємницький талант.
4. Інтелектуальна власність. Власність на інформацію.
5. Суть і риси натурального господарства та його історичні мети.
6. Суб'єкти та об'єкти товарних відносин.
7. Вартість і ціна: альтернативні теорії.
8. Альтернативні теорії грошей.
9. Грошові реформи, гроші, ціна та інфляція.

Задачі

1. Тривалість робочого дня – 8 годин. За цей час робітник виробляє 2 вироби. Вартість одного виробу – 8 грн. За умови, що 1 год. робочого часу = 1 год. СНРЧ, показати як зміниться вартість одного виробу й вартість усієї продукції, якщо інтенсивність праці зросте в 2 рази.

2. Впродовж 8-годинного робочого дня робітник виробив 4 вироби. Вартість кожного з них – 2 грн. За умови, що 1 год. робочого часу = 1 год. СНРЧ, показати як зміниться вартість одного виробу й вартість усієї продукції, якщо продуктивність праці зросте в 2 рази.

3. У суспільстві є 3 групи товаровиробників, які витрачають на виробництво одиниці даного виду товару відповідно 3 год., 2,5 год., 3,5 год. За цих умов перша група виробляє 40 од. продукції, друга – 30 од. продукції, третя – 20 од. продукції. Визначте вартість одиниці продукції, якщо 1 година СНРЧ = 10 грн.

4. За 8 годин виробляється 100 виробів загальною вартістю 500 \$. Скільки буде коштувати вся денна продукція та один виріб, якщо:

- а) продуктивність праці збільшиться в 2 рази;
- б) інтенсивність праці збільшиться в 1,5 рази.

5. На виробництво товару «А» затрачується 3 години, товару «В» – 4 години, товару «С» – 5 годин. Коефіцієнти складності праці співвідносяться як А:В:С = 2:1:5. Чому дорівнюється вартість кожного товару, при умові, що 1 година робочого часу, витраченого на виготовлення товару «В», вимірюється у 2 \$. Які фактори впливають на величину вартості товару? Знайдіть суспільно необхідний робочий час.

6. Виробництво 100 од. товару даного виду здійснюють 3 групи товаровиробників, кожна з яких виробляє відповідно 50 %, 30 % і 20 %

продукції. Перша група на виробництво одиниці товару затрачує 10 годин робочого часу, друга – 8 годин, третя – 6 годин. Визначте вартість одиниці товару, рахуючи, що одна година суспільно необхідного часу вимірюється у 20 грош. од. Яка різниця між індивідуальними та суспільно необхідними витратами? Які функції виконує закон вартості?

7. Визначте індивідуальні та суспільно необхідні витрати праці на одиницю продукту (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Вихідні дані до задачі 7

Група виробників	Кількість виготовленого продукту, од.	Витрати праці, год.
I	1000	50
II	800	62
III	1200	40
IV	750	90

8. За станом на 1971 р. золотий паритет фунта стерлінга складав 2,48 г золота, французького франка – 0,16 г, швейцарського франка – 0,218 г, рубля 0,987 г. Яким був курс долара до цих валют при умові, що його золотий паритет складав 0,888 г?

9. Ціна споживчого кошика з набором певних товарів на 01.10.96 р. складала (умовно) у США – 250 дол., у Німеччині – 300 марок, в Україні – 80 грн. Яким був розрахунковий валютний курс гривні до долара й марки? Чим викликана розбіжність розрахункового курсу з реальним (1:1,80)?

10. Покупець придбав будинок за 6000 євро при курсі гривні до євро – 6,97 грн. Через деякий час будинок був проданий за 7000 дол. при існуючому валютному курсі гривні до долара – 5,35 грн. Визначте, чи вигідною була дана угода, якщо купівля-продаж будинку використовувалася покупцем у комерційних цілях? Знайдіть, якою повинна бути мінімальна ціна будинку, щоб при валютному курсі гривні до долара, що зберігається, власник будинку при його продажі не мав би збитків?

11. Скільки потрібно мати грошей в обігу за умови, що річний обсяг продажів складає 40 млрд грн, а гривня обслуговує за рік п'ять товарних угод. Що відбудеться, якщо за рік гривня почне обслуговувати 10 товарних угод?

12. Розрахуйте: а) кількість грошей, необхідних для обігу, за умови, що обсяг продажів складає 40 млрд грн, а гривня обертається п'ять разів на рік; б) як зміниться необхідна кількість грошей, якщо на 10 млрд грн товари будуть продані в кредит, на 5 млрд грн поступило платежів, а

безготівкові платежі становили 10 млрд грн.

13. Сума товарів, які знаходяться в обігу, складає 200 млрд грош. од.; продано товарів у кредит на суму 60 млрд грош. од.; платежі по котрим настав термін оплати – 40 млрд грош. од., безготівкові платежі – 20 млрд грош. од. Одна грош. од. обертається за рік 8 разів. Отже, потрібно визначити кількість грошей, необхідних для обігу.

14. Розрахуйте кількість грошей, необхідних для обігу, якщо щорічний обсяг продаж складає 150 млрд грош. од., а одна грош. одиниця обслуговує за рік 5 товарних угод. Як зміниться кількість необхідних для обігу грошей, якщо:

- а) сума цін, реалізованих товарів зросте вдвічі;
- б) одна грош. од. збільшить кількість оборотів вдвічі.

Тема 3. Ринок і ринкова система

План практичного заняття

1. Механізм господарювання, його сутність та функції.
2. Ринок, його поняття, характерні ознаки, елементи та функції. Структура та інфраструктура ринку.
3. Поняття та склад механізму ринкового саморегулювання. Вільний ринок.
4. Зовнішнє регулювання ринкової економіки. Розмаїтість моделей ринкової організації господарства.
5. Суть конкуренції, її позитивні й негативні наслідки. Методи конкуренції та конкурентна стратегія.
6. Генезис монополії, типи монополізації, види та форми монополії. Олігополії.
7. Позитивні й негативні явища в монополії.
8. Поняття релевантного ринку. Критерії монополізму.
9. Антимонопольні заходи.

Теми для доповідей

1. Особливості ринкових відносин в Україні.
2. Антимонопольне законодавство й практика.
3. Конкуренція й моделі ринків.
4. Модель соціального ринку – справедлива модель господарювання.

Задачі

1. Мінова вартість одного двигуна складає 2 кузовам автомобіля. Як зміниться пропорція обміну, якщо:

а) вартість кузова автомобіля зменшиться в два рази;
 б) продуктивність праці у виробництві двигунів збільшиться в 1,5 рази;

в) вартість двигунів збільшиться в 2 рази, а вартість кузова автомобіля знизиться в 3 рази.

2. Фірма – монополіст на ринку діамантів встановлює ціну 10 дол. за продаж однієї умовної одиниці продукту. Кожне зменшення вартості продукту на 2 дол., збільшує продаж діамантів на 1 умовну одиницю. За 8 дол. продано 2 умовних одиниці продукту; за 6 дол. – 3 умовні одиниці тощо. Визначте який обсяг продажу та за яку ціну продукту, доходи фірми будуть найбільшими.

3. Мінова вартість одного літра бензину складає 2 кг цементу. Як зміниться пропорція обміну, якщо:

а) у поточний рік бензину закупають у два рази менше, ніж звичайно;

б) у наступний рік цементу заплановано виготовити у три рази більше, ніж виготовляють звичайно;

в) пропозиція бензину на місцевому ринку збільшиться в 1,5 рази, а пропозиція цементу скоротиться в 2 рази.

4. Мінова вартість 1 кг кави складає 10 кг олії. Як зміниться пропорція обміну, якщо у зв'язку з неврожаєм, кави зберуть у два рази менше, а виробництво олії залишиться на колишньому рівні?

5. Мінова вартість прокладання 1 км автомобільних доріг складає вартості виробництва 2 тракторів. Як зміниться пропорція обміну, якщо на місцевих ринках пропозиція тракторів скоротиться в 1,5 рази, а попит на якісні дороги зменшиться на 50 %?

6. Функція попиту на бетонозмішувачі надана рівнянням $Q_d = 2675 - P$, а функція пропозиції $Q_s = 2P - 1315$. Визначте параметри ринкової рівноваги. Визначте розмір дефіциту або надлишку, якщо уряд встановив ціну на бетонозмішувачі 1250 грн, 1400 грн. Накресліть графіки попиту та пропозиції.

7. Функція попиту на товар надана рівнянням $Q_d = 260 - 4P$, а пропозиції $Q_s = 140 + 2P$. Визначте параметри ринкової рівноваги. Накресліть графіки попиту та пропозиції. Що відбудеться, якщо держава введе фіксовані ціни на товар розміром 10 грн, покажіть це графічно.

8. Функція попиту на товар надана рівнянням $Q_d = 400 - P$, а пропозиції $Q_s = 4P - 50$. Визначте параметри ринкової рівноваги. Накресліть графіки попиту та пропозиції. Що відбудеться на ринку, якщо держава введе фіксовані ціни на товар розміром 85 грн, 100 грн, покажіть це графічно.

9. В таблиці 3.1 наведені показники торгівлі автомобілями.

Таблиця 3.1 – Вихідні дані до задачі 9

Ціна одного автомобіля, тис. грн	Кількість продаж, шт.	Торгівельний виторг від продажі, тис. грн	Коефіцієнт еластичності
2,1	10		
1,8	20		
1,5	30		
1,2	40		
0,9	50		
0,6	60		
0,4	70		

10. Попит на бензин на місцевому ринку відображений у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Вихідні дані до задачі 10

Ціна, грн	Кількість літрів у день
0,8	180
0,9	160
1,0	140
1,1	120
1,2	100

Виконайте наступні завдання:

- Накресліть криву попиту споживачів на бензин.
- Знайдіть на графіку:
 - зміни розміру попиту, якщо ціна на бензин зросте від 0,9 грн до 1,1 грн;
 - виторг від продажу бензину, якщо ціна на ринку встановиться 0,9 грн;
- Визначте затрати споживачів на придбання бензину, якщо вони повністю задовольняють свій попит, при кожній можливій ціні. Який висновок можна зробити на підставі цих розрахунків?
- У засобах масової інформації з'явилася стаття, що бензин з ринку не проходить державний контроль і тому може викликати багато поломок в роботі двигунів, завдяки чому попит на бензин при кожній ціні знизився на 20 л. Покажіть це явище графічно.
- Визначте коефіцієнт цінової еластичності попиту та зміну виторгу, якщо при підвищенні ціни товару з 2,5 грн до 3,75 грн обсяг попиту зменшився з 1500 тис. шт. до 1450 тис. шт. Охарактеризуйте попит на даний товар.

Тема 4. Підприємство та підприємницька діяльність

План практичного заняття

1. Підприємство як суб'єкт ринкової економіки. Види підприємств в Україні.
2. Сутність і функції управління.
3. Форми та методи наукового управління підприємствами.
4. Підприємництво: суть, суб'єкти та форми.
5. Умови, принципи, обмеження підприємництва. Перспективи підприємництва в Україні.
6. Стратегія підприємництва.
7. Проблема банкрутства підприємств.
8. Менеджмент, його роль в управлінні підприємствами.
9. Сутність маркетингу та основні види маркетингової діяльності.

Теми для доповідей

1. Масштаби підприємства. Концентрація та централізація капіталу.
2. Загальні економіко-правові основи розвитку підприємництва в Україні.
3. Стратегія сучасного маркетингу, його роль в управлінні підприємством.

Задачі

1. Підприємець, відкривши станцію технічного обслуговування (СТО) автомобілів іноземного виробництва, володіє ділянкою землі, на якій розташовано підприємство. Якщо він здаватиме цю ділянку в оренду, то буде отримувати 30 тис. грн на рік у якості орендної плати. Підприємець також володіє капіталом у розмірі 400 тис. грн, який дає йому щорічний дохід – 10 %. Заробітна плата підприємця 15 тис. грн на рік, однак він міг би заробляти в іншій фірмі 25 тис. грн на рік. Загальний дохід СТО вимірюється 115 тис. грн на рік. Визначте річний економічний ефект від його бізнесу.

2. У дорожньо-будівельній компанії працюють дві бригади. Компанія отримала держзамовлення на будівлю 40 км доріг першої категорії, та ремонт 2 автомобільних мостів. Як раціонально розподілити завдання між бригадами, якщо продуктивність першої бригади становить на місяць – або будівництво 10 км доріг, або ремонт 1 моста, а продуктивність другої бригади – або будівництво 20 км доріг, або 0,5 моста.

3. На авторемонтному підприємстві працюють дві бригади їм потрібно відремонтувати якомога швидше 8 асфальтоукладальників і 12 вантажівок. Продуктивність першої бригади – 1 асфальтоукладальник за тиждень або 3 вантажівки, другої – 2 асфальтоукладальника або 2 вантажівки. За який термін вони впораються із цим завданням?

4. Приватний підприємець для здійснення підприємницької діяльності наймає 4 робітників, сплачує по 24000 грн за рік, оренда приміщення становить 3600грн за рік, ще 500 грн. становлять страхові внески. На сировину та матеріали витрачає ще 25000 грн. У підприємця була можливість на ці 25000 грн купити акції підприємства й отримувати 10 % річних дивідендів, а також працювати в АТ й заробляти 31000 грн на рік. Визначте чим вигідніше займатися підприємцю, якщо виторг становить 200000 грн?

5. На СТО двом бригадам необхідно відремонтувати двигуни (три одиниці), і пофарбувати автомобілі (5 шт.). Проаналізуйте наступні пропозиції, щодо виконання цих робіт й запропонуйте свій варіант розподілу праці на підставі принципу порівняльних переваг:

- а) директор наполягає, щоб цю роботу виконували обидві бригади;
- б) майстер запевняє, що з точки зору економії часу, з цією працею краще впорається перша бригада.

Продуктивність бригад показана у таблиці 4.1 (об'єм продукції)

Таблиця 4.1 – Вихідні дані до задачі 5

	Ремонт двигуна (кількість шт.)	Фарбування авто (кількість машин)
Перша бригада	2	5
Друга бригада	3	1

6. Необхідно розрахувати курс акцій при умові, що номінальна ціна акцій дорівнює 15000 грн, банківський процент – 5 %, а річний доход акціонерного товариства складає 2,5 %; 5 %; 10 %.

Тема 5. Капітал

План практичного заняття

1. Соціально-економічний зміст поняття капітал.
2. Виробничі фонди підприємств і їх кругообіг. Функціональні форми виробничих фондів.
3. Оборот виробничих фондів. Поняття та час обороту виробничих фондів, механізм відтворення основних фондів. Оборотні засоби.
4. Затрати виробництва, собівартість продукції та шляхи її зниження.
5. Сутність, структура та функції цін.
6. Прибуток, його норма й фактори його підвищення.

Теми для доповідей

1. Первісне нагромадження капіталу. Особливості нагромадження капіталу в Україні.
2. Мінімальна заробітна плата та її критерії.

Задачі

1. Вироблено продукції на суму 120 тис. грн. Вартість спожитих у процесі виробництва засобів виробництва – 67 тис. грн, додаткова вартість склала 40 тис. грн. Чому дорівнює нова створена вартість, постійний і змінний капітал?

2. Необхідно визначити річну масу додаткової вартості (M), якщо норма додаткової вартості дорівнює 100 %, авансований капітал 1 млн грн, а органічна будова капіталу складає 4/1.

3. Якою буде норма прибутку за умови, що затрати на засоби виробництва склали 860 грн, фонд оплати праці – 200 грн, а маса прибутку – 250 грн.

4. За день робочий створює вартість 80 грош. од. Вартість робочої сили 30 грош. од. Визначте розмір додаткової вартості, що створює робітник.

5. Денна вартість робочої сили 8 грош. од. За годину робітник створює вартість в 3 грош. од., та витрачає за 8-годинний робочий день засобів виробництва на 30 грош. од. Визначити вартість денного продукту праці та розмір додаткової вартості.

6. Найманий робітник створив своєю працею нову вартість у 1200 грн, норма додаткової вартості складає 300 %. Якою є величина заробітної плати робітника? Яку суму додаткової вартості привласнює капіталіст?

7. Спочатку робочий день складав 8 годин, причому додатковий час на 1 годину менший за необхідний. Одна година праці створює вартість у 5 дол. Капіталістові удалося за рахунок підвищення інтенсивності праці одержати додатково 6 дол. На скільки відсотків зросла норма додаткової вартості?

8. У промисловості Японії в 1960 році норма додаткової вартості складала 300 %, робочий тиждень – 50,2 год., у 1996 році ці показники склали відповідно 600 % і 40 год. Який час протягом тижня робітник працював на капіталіста? На скільки відсотків скоротився необхідний робочий час?

9. Капітал підприємства складає 600 тис. дол., перемінний капітал – 100 тис. дол.; норма додаткової вартості 200 %. Споживана частина постійного капіталу складає 200 тис. дол. Підрахуйте капіталістичні витрати виробництва, вартість товару, норму прибутку.

10. Авансований капітал дорівнює 150 млн грн. На придбання засобів виробництва витрачено 70 млн грн. Наймано 4 робітники; норма додаткової вартості складає 200 %. Скільки нової вартості створює один робітник?

11. Вартість будівель, машин, обладнання складає 12 млн грн. Вартість сировини, матеріалів – 6 млн грн. Вартість робочої сили – 5 млн грн. Необхідно підрахувати:

а) величину постійного і змінного капіталу;

б) величину основного і оборотного капіталу. Яка між ними різниця?

12. Вартість основного капіталу складає 10 млн грн. Термін його служби визначено в 10 р. Якою буде норма амортизації?

13. Скільки треба формувати амортизаційний фонд, щоб збудувати нову виробничу будівлю при її вартості 20 млн грн і нормі амортизації 8 %.

14. Вартість основного капіталу складає 15 млн грн. Норма амортизації – 10 %. Вартість оборотного капіталу – 1 млн грн, у т. ч. зарплата 20 тис. грн. Виручка за вироблену річну продукцію склала 3550 тис. грн. Обчисліть величину й норму прибутку.

15. Авансований капітал підприємства складає 500 тис. дол., у тому числі вартість засобів праці – 250 тис. дол., а предметів праці – 150 тис. дол. Норма амортизації основного капіталу – 25 %, час обороту оборотного капіталу – 3 місяці. Підрахуйте загальний оборот капіталу протягом року.

16. Авансований капітал підприємства – 400 тис. грн, витрати на предмети праці – 80 тис. грн, фонд заробітної плати 80 тис. грн. Оборотний капітал обертається протягом року 5 разів. Норма амортизації – 10 %. Визначте загальний оборот капіталу за рік.

17. Авансований капітал складає 200 грош. од., його органічна будова – 4/1, норма додаткової вартості – 200 %. Визначте норму прибутку та додаткову вартість, і вартість товару.

18. Авансований капітал фірми дорівнює 800 тис. дол., постійний капітал – 600 тис. дол., споживана в одному циклі частина постійного капіталу складає 150 тис. дол.; норма додаткової вартості – 300 %. Підрахуйте капіталістичні витрати виробництва, вартість товару, норму прибутку.

19. Норма додаткової вартості на підприємстві складає 200 %; органічна будова капіталу – 9/1. Визначте норму прибутку та річну масу прибутку, якщо відомо, що вартість річного товару становить 1500 тис. дол., а змінний капітал становить 100 тис. дол.

20. Нехай постійний капітал складає 200 од., знов створена вартість – 150 од., перемінний капітал – 50 од. Підрахуйте:

- 1) вартість товару;
- 2) додаткову вартість;
- 3) норму додаткової вартості.

21. Власний капітал банку 1 млн дол. Залучений капітал 20 млн дол. Відсоток, що банк відшкодовує вкладникам 2 %, відсоток, що стягується із тих, хто займає гроші 3 %. Розрахуйте банківський прибуток і норму банківського прибутку, якщо в суду віддається залучений капітал.

22. Власний капітал банку складає 10 млн дол., а позиковий – 110 млн дол. Банк віддав у позичку 100 млн дол. Відсоток, виплачуваний вкладникам, дорівнює 3,5 %, а відсоток, стягнутий з позичальників – 9,5 % річних; витрати банківської діяльності – 550 тис. дол. у рік. Підрахуйте масу та норму прибутку банківського капіталу.

Тема 6. Особливості підприємництва в аграрній сфері

План практичного заняття

1. Аграрні відносини, їх зміст і місце в економічній системі.
2. Еволюція власності на землю.
3. Специфіка обороту капіталу. Підприємництво в аграрному секторі.
4. Природа земельної ренти. Оренда її джерела. Диференціальна рента, її види та форми.
5. Абсолютна та монопольна рента. Сутність ціни землі.
6. Інтенсифікація сільського господарства й агропромислової інтеграція.

Теми для доповідей

1. Форми господарювання в сільському господарстві та їх особливості в різних країнах.
2. Державна підтримка сільського господарства.
3. Проблема власності на землю в Україні.

Задачі

1. Підприємець узяв в оренду ділянку землі. Згідно з договором він щорічно повинен сплачувати землевласнику орендну плату в сумі 1000 грн. Річні його затрати на виробництво продукції склали 8000 грн, а виручка за її реалізацію – 10000 грн. Середній прибуток на вкладений капітал в інших галузях був на рівні 20 %. Необхідно вирахувати норму прибутку, отриманого підприємцем, і відповісти на запитання: чи вигідно йому вкладати свій капітал в оренду землі?

2. У дві рівновеликих ділянки вкладений капітал по 6000 дол., отримано 600 ц і 400 ц продукції. Середня норма прибутку – 15 %. Як зміниться диференціальна рента, якщо в обробку буде втягнута третя

ділянка, що приносить за інших рівних умов 300 ц продукції.

3. Фермер орендує ділянку землі, на якій вирощує лимони. Затрати капіталу на те, щоб виростити 1 т лимонів, складають 1500 грн. Ринкова ціна однієї тонни – 3500 грн. Орендна плата визначена у 1700 грн. Вирахувати норму прибутку фермера й відповісти на запитання: а) чому в даному випадку така висока орендна плата; б) який вид земельної ренти лежить в її основі; в) що є причиною цієї земельної ренти.

4. Власник землі у Великобританії одержує щорічно земельну ренту в 7000 фунтів стерлінгів, а банк виплачує вкладникам 3,5 % річних. Як зміниться ціна землі, якщо рента зросте в 2 рази, а банківський відсоток зменшиться на 20 %?

5. Розрахуйте ціну ділянки землі при умові, що вона приносить щорічну ренту в 25 тис. грн, а банківський процент складає 8 %.

6. Як буде змінюватись ціна землі, якщо: а) величина ренти з 15 тис. грн зросте до 20 тис. грн при банківському проценті, що дорівнює 5 %; б) величина банківського процента впаде з 5 % до 3 % при величині ренти 15 тис. грн.

7. Яку ренту приносила ділянка землі, продана за 55 тис. грн, якщо банківський процент на той час складав 12 %.

8. На капітал в 1,2 млн дол. фермер-орендар отримав 15 % прибутку. Визначте розмір ренти земельного власника, якщо додаткова вартість, що створена найманою робочою силою, становить 300 тис. дол.

9. На Бориславському нафтяному родовищі на ділянках з однаковою площею та однаковим капіталовкладенням по 50000 грн продуктивність свердловин склала: на першій ділянці – 75 т, на другій – 80 т, на третій – 84 т, четвертій – 88 т, п'ятій – 96 т нафти. Середня норма прибутку дорівнює 20 %. Визначте суму диференціальної ренти з кожної ділянки.

10. Є три ділянки землі, однакових за площею та родючістю, але різні за розташуванням відносно ринку збуту. На всіх ділянках отриманий однаковий врожай по 2000 центнерів. Витрати на виробництво на всіх ділянках дорівнюють 19600 грош. од., але витрати на реалізацію рівного врожаю будуть різні, тому що в них різні транспортні витрати: на 1-й – 4400, на 2-й – 2400, на 3-й – 400 грошових одиниць. Середня норма прибутку для всіх ділянок складає 20 %. Визначте диференціальну земельну ренту I на 2-й і 3-й ділянках.

Тема 7. Результативність суспільного виробництва. Фінансова та банківська системи

План практичного заняття

1. Результати суспільного виробництва, його ефективність. Форми суспільного виробництва.
2. Національний дохід та національне багатство. Механізм розподілу та перерозподілу національного доходу.
3. Фінанси в системі економічних відносин суспільства. Державний бюджет.
4. Банки, їх функції. Банківська система держави.
5. Розподільчі відносини. Диференціація прибутків населення. Необхідність державного регулювання розподілу прибутків населення для дотримання соціальної справедливості в суспільстві з економікою змішаного типу.

Теми для доповідей

1. Продуктивність суспільної праці та її роль у відтворювальному процесі.
2. Масштаби та особливості тіньової економіки в Україні.
3. Межа бідності: абсолютна й відносна. Податки та соціальні виплати.
4. Прожитковий мінімум і соціальний захист населення.
5. Підприємництво в державному секторі.
6. Розподіл ресурсів і суспільні блага.
7. Роль держави в кругообігу продукту, ресурсів і доходу.

Задачі

1. Номінальний ВВП України в 1996 р. складав 83 млрд грн. Індекс цін 140. Вирахувати реальний ВВП.

2. Впродовж року витрачено постійного капіталу на суму 400 млрд дол. За цей же період створено додаткову вартість на суму 100 млрд дол. Необхідно вирахувати вартість національного доходу.

3. Національний дохід України в 1988 р. складав 102 млрд крб, а в 1989 р. – 106 млрд крб. Капіталовкладення в 1989 р. дорівнювали 28 млн крб. У 1994 р. національний дохід (в цінах 1989 р.) складав 33 млрд крб, а в 1995 р. – 28 млрд крб. Капіталовкладення в 1995 р. були на рівні 25 млрд крб. Вирахуйте ефективність капіталовкладень у 1989 і 1995 рр. Який висновок з цього випливає?

4. Наступна таблиця (табл. 7.1) показує номінальний ВВП і відповідні індекси цін для ряду років. Необхідно вирахувати реальний ВВП. Вкажіть, в якому конкретному випадку ви інфлюєте, а в якому дефлюєте ВВП.

Таблиця 7.1 – Вихідні дані для задачі 4

Роки	Номінальний ВВП, в умовних одиницях	Індекс цін (у %; 1990р. = 100)	Реальний ВВП
1980	200	40,0	
1985	400	80,0	
1992	350	70,0	
1995	250	50,0	
1997	150	30,0	

5. На початок квітня 1997 р. фактичний рівень безробіття в Україні, з урахуванням вимушених відпусток, складав 3,5 млн чол. Працездатне населення країни складало близько 22 млн чол. Вирахуйте рівень безробіття.

6. Національний дохід в Україні в 1990 р. складав у доларовому еквіваленті 158 млрд дол., кількість працюючих у сфері матеріального виробництва дорівнювала 15 млн чол. У 1996 р. кількість працюючих скоротилася до 10 млн чол., а продуктивність їх праці склала лише 30 % від продуктивності 1990 р. Як змінився обсяг національного доходу?

7. Первинні доходи у формі заробітної плати склали 250 млрд грн, прибутки, дивіденди й проценти підприємців – 420 млрд грн, земельна рента – 50 млрд грн. Чому дорівнює за цих умов національний дохід?

Тема 8. Світове господарство та місце України в світовому господарстві. Світова валютна система

План практичного заняття

1. Доведіть об'єктивність формування світового господарства та основні етапи його розвитку.
2. Розкрийте структуру сучасного світового господарства. Закономірності його функціонування.
3. Основні форми міжнародних економічних відносин та види інтеграційних формувань.
4. Проблеми інтеграції економіки України в світове господарство.
5. Інтеграційні зв'язки та механізм міжнародного співробітництва України.
6. Національна та світова валютні системи.
7. Основні етапи розвитку міжнародної валютної системи.
8. Конвертована валюта й основні умови її впровадження. Валютні курси та валютна політика.

Теми для доповідей

1. Міжнародний поділ праці та спеціалізація.
2. Головні інтеграційні угруповання світу.
3. Міжнародна міграція робочою силою.
4. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
5. Еволюція світової валютної системи.
6. Історія створення та значення для розвитку світової економіки міжнародної валютної організації.

Задачі

1. Країна Альфа може виготовити 12 млн автомобілів у рік або виростити 8 млн тон пшениці, а країна Бета – відповідно 2 млн автомобілів або 2 млн т пшениці. Намалюйте гіпотетичні криві виробничих можливостей двох країн. Припустимо, що через 10 років виснаження ресурсів у країні Альфа привело до скорочення виробничих можливостей, що виразилося у виробництві 9 млн авто або 7 млн т пшениці. У країні Бета, завдяки розвитку НТП і збільшенню нагромадження, виробничі можливості зросли в 4,5 рази. Накресліть гіпотетичні криві виробничих можливостей двох країн у нових умовах і зробіть порівняльний аналіз їхніх виробничих потенціалів. На основі аналізу зробіть практичні рекомендації щодо раціональних торгівельних взаємовідносин цих країн.

2. Розрахуйте зміну виторгу американського експортера, який привозить побутову електроніку до Німеччини, якщо обсяг продажу – 1000 марок залишається незмінним, а курс марки до долару змінився з 1 дол. = 2,25 німецької марки до 1 дол. = 1,7 німецької марки.

3. Проаналізуйте перспективи інтеграції України з Росією та країнами Західної Європи. Зробіть обґрунтований висновок, щодо раціональності сучасного політичного курсу нашої держави.

4. Прослідкуйте явища міжнародної спеціалізації та міжнародної кооперації виробництва. Чим вони відрізняються?

5. Країна А може виробляти 1 т пшениці або 4 т вугілля, використовуючи одну одиницю ресурсів. Країна Б може виробляти 2 т пшениці або 5 т вугілля, використовуючи також одну одиницю ресурсів. За цих умов:

- а) країна А буде експортувати пшеницю й імпортувати вугілля;
- б) країна Б буде експортувати пшеницю й імпортувати вугілля;
- в) країна А не буде експортувати й імпортувати пшеницю;
- г) країна Б не буде експортувати й імпортувати вугілля;
- д) усі попередні відповіді неправильні.

Тема 9. Економічні аспекти глобальних проблем

План практичного заняття

1. Поняття та класифікація глобальних проблем.
2. Причини виникнення глобальних проблем.
3. Причини загострення глобальних проблем.
4. Шляхи розв'язання глобальних проблем.

Теми для доповідей

1. Роззброєння та його роль у вирішенні глобальних проблем.
2. Паливно-енергетична та сировинна проблеми.
3. Проблеми економічної відсталості окремих країн.
4. Перспективи розвитку капіталістичної системи господарювання та її роль у вирішенні глобальних проблем.
5. Розвиток енергосберігаючих технологій та їх значення у вирішенні глобальних проблем.
6. Подолання бідності як фактор вирішення глобальних проблем.
7. Боротьба з тіньовою економікою як фактор вирішення глобальних проблем.
8. Вирішення екологічних проблем людства – шлях до вирішення глобальних проблем.

Задачі

1. Проаналізуйте зв'язок між капіталістичною власністю і загостренням глобальних проблем. Відповідь обґрунтуйте та підтвердіть конкретними прикладами.

2. Класифікуйте глобальні проблеми за сферами дії. Відповідь дайте у формі таблиці або схеми.

3. Поясніть перешкоди з яким стикаються економіки відсталих країн, ломаючи перепони бідності. Використовуючи поняття «ганебне коло бідності», опишіть, яких заходів можна вжити для стимулювання економічного розвитку слаборозвинутих країн. (К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. Економікс: принципи, проблеми, політика. Т.2, гл. 41).

4. Виділіть основні компоненти нового світового економічного порядку, що пропонуються слаборозвиненим країнам. Які з вимог Ви вважаєте найбільш виправданими?

5. Поясніть яким чином відіб'ється на економічній ефективності та глобальному розподілі доходів, що проводиться у світовому масштабі, політика необмеженої іміграції. Відповідь обґрунтуйте конкретними прикладами.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Тестові завдання № 1

1. Під виробництвом розуміють:
 - а) процес взаємодії людини та засобів виробництва;
 - б) процес взаємодії людини з природою;
 - в) процес створення матеріальних та нематеріальних благ;
 - г) процес витрачення робочої сили.
2. Предмет праці це:
 - а) все те, що створено природою;
 - б) речовина природи, на яку людина впливає в процесі праці;
 - в) засоби, які використовують в процесі виробництва;
 - г) все те, на що людина направляє свою працю.
3. Сировина це:
 - а) предмети, необхідні для виробництва матеріальних благ;
 - б) те, з чого виробляються продукти;
 - в) речовина природи, над якою людина вже потрудилася та яка надалі надходить для переробки;
 - г) ті речі, за допомогою яких людина створює матеріальні та духовні блага.
4. Засоби праці це:
 - а) механічні знаряддя праці;
 - б) ті речі, за допомогою яких людина впливає на речовину природи;
 - в) все те, що людина використовує в процесі виробництва;
 - г) ті засоби, які обслуговують процес виробництва.
5. Знаряддя праці це:
 - а) ті знаряддя праці, які безпосередньо обслуговують процес виробництва;
 - б) ті знаряддя праці, які створюють умови для процесу виробництва;
 - в) механічні засоби виробництва;
 - г) те, за допомогою чого людина впливає на предмети праці.
6. Засоби виробництва це:
 - а) те, за допомогою чого людина виробляє матеріальні та духовні блага;
 - б) знаряддя, що використовуються в процесі виробництва;
 - в) сукупність засобів праці та предметів праці;
 - г) механічні засоби праці.
7. Праця є:
 - а) доцільна, свідома діяльність людей, направлена на виробництво матеріальних та нематеріальних благ;

- б) затрати мускульної та нервової енергії людини на виробництво матеріальних та нематеріальних благ;
 - в) сукупність духовних та фізичних сил, що витрачає людина на виробництво благ;
 - г) уміння та навички людей.
8. Під робочою силою розуміється:
- а) сама людина;
 - б) людина, яка володіє професією;
 - в) сукупність фізичних та духовних здібностей, якими володіє людина та які вона направляє на виробництво матеріальних та духовних благ;
 - г) сукупність засобів виробництва та робочої сили.
9. Виробничі сили є:
- а) сукупність людей, які виробляють матеріальні та духовні блага;
 - б) сукупність людей та засобів виробництва;
 - в) сукупність засобів праці та робочої сили;
 - г) сукупність засобів виробництва та робочої сили.
10. Під базисом розуміється:
- а) сукупність підприємств та організацій даного суспільства;
 - б) сукупність виробничих відносин у масштабі суспільства;
 - в) сукупність засобів праці та робочої сили;
 - г) сукупність засобів виробництва та робочої сили.
11. Економічними законами називаються:
- а) стійкі, істотні зв'язки та взаємозв'язки економічних явищ та процесів, які постійно повторюються;
 - б) стійкі, істотні зв'язки та взаємозв'язки економічних явищ природи, які постійно повторюються;
 - в) закони, що діють в економіці незалежно від волі та бажання людей;
 - г) закони, що свідомо встановлюються людьми для регулювання економічних процесів та явищ.
12. Предметом економічної теорії є:
- а) аналіз економічних процесів у суспільстві;
 - б) аналіз розвитку соціально-економічних відносин;
 - в) аналіз відносин, пов'язаних з організацією виробництва;
 - г) аналіз суспільних відносин.
13. Під ресурсами розуміється:
- а) природні сили та речовини природи;
 - б) сукупність цінностей, які можуть бути направлені на виробництво матеріальних та нематеріальних благ;
 - в) засоби виробництва та грошові засоби, які можуть бути

- використані для виробництва матеріальних та нематеріальних благ;
г) засоби виробництва та населення працездатного віку.
14. Науково-технічна революція призвела до того, що:
- а) зменшилась значущість такого фактору, як праця;
 - б) зменшилась значущість фізичної праці;
 - в) зменшився попит на робочу силу;
 - г) підвищились вимоги до робітників, що обслуговують машини.
15. Раціональне та ефективне використання природних ресурсів обумовлено:
- а) підвищенням потреб людей;
 - б) загостренням екологічних проблем;
 - в) державними інтересами;
 - г) обмеженнями ресурсів та в першу чергу природних корисних копалин.
16. Якщо громадянин одержав дохід від продажу наркотиків, то такий дохід слід вважати:
- а) нетрудовим;
 - б) трудовим;
 - в) незаконним;
 - г) законним.
17. Централізована економіка передбачає:
- а) регулювання економічних процесів на основі об'єктивних економічних законів;
 - б) регулювання економіки шляхом диктату з боку держави та ігнорування об'єктивних економічних законів;
 - в) змішану систему управління економікою;
 - г) жодного з вищезазначених.
18. Якщо у власності держави знаходиться більш як 90 % засобів виробництва, то така економіка вважається:
- а) ринковою;
 - б) змішаною;
 - в) централізованою планово-регульованою;
 - г) централізованою, адміністративно-командною.
19. Економічна свобода людей визначається:
- а) юридичними законами;
 - б) економічними законами;
 - в) відносинами власності на засоби виробництва та вироблений з їхньої допомогою продукт;
 - в) матеріальним достатком.
20. Під робочою силою слід розуміти:
- а) людину працездатного віку;

- б) доцільну, свідому діяльність людини, направлену на виробництво матеріальних та духовних благ;
- в) сукупність фізичних та духовних здібностей, якими володіє людина та які вона направляє на виробництво матеріальних і духовних благ;
- г) уміння та навички людини, придбані нею в процесі професійної діяльності.

Тестові завдання № 2

1. **Натуральне господарство** – форма господарства, де продукти виробляються:
 - а) для обміну шляхом купівлі продажу;
 - б) для задоволення суспільних потреб;
 - в) для задоволення потреб самих учасників процесу.
2. **Товарне господарство** – форма господарства, де продукти виробляються:
 - а) для обміну шляхом купівлі продажу;
 - б) для задоволення суспільних потреб;
 - в) для задоволення потреб самих учасників процесу.
3. Під суспільним розподілом праці розуміють:
 - а) виконання кожним учасником процесу виробництва певних функціональних обов'язків;
 - б) спеціалізація виробників на виробленні одного будь-якого продукту;
 - в) відокремлення виробників один від одного.
4. У товарному господарстві визначальними мотивами поведінки людей є:
 - а) гроші;
 - б) прагнення до поживи;
 - в) попит та пропозиція;
 - г) прибуток.
5. **Товар це:**
 - а) продукт людської праці, призначений для задоволення особистих потреб;
 - б) продукт людської праці, призначений для обміну шляхом купівлі-продажу;
 - в) продукт людської праці, призначений для задоволення суспільних благ.
6. **Споживна вартість товару це:**
 - а) властивість товару обмінюватися на інші товари;
 - б) властивість товару задовольняти особисті потреби людей;
 - в) властивість товару задовольняти виробничі потреби;

- г) властивість товару задовольняти потреби людей.
7. Споживна вартість створюється:
- а) абстрактною працею;
 - б) природою;
 - в) природою та конкретною працею;
 - г) конкретною працею.
8. Споживна вартість реалізується:
- а) у процесі споживання;
 - б) у процесі купівлі;
 - в) у процесі продажу;
 - г) у процесі купівлі-продажу.
9. Вартість це:
- а) затрати мускульної та нервової енергії на виробництво товару;
 - б) властивість товару обмінюватися на інші товари в певних кількісних пропорціях;
 - в) втілена в товарі суспільна праця;
 - г) затрати на виробництво продукції, які несе безпосередньо виробник.
10. Вартість створюється:
- а) абстрактною працею;
 - б) природою;
 - в) природою та конкретною працею;
 - г) конкретною працею.
11. Вартість реалізується в процесі:
- а) споживання;
 - б) купівлі;
 - в) продажу;
 - г) купівлі-продажу.
12. Мінова вартість це:
- а) затрати мускульної та нервової енергії на виробництво товару;
 - б) властивість товару обмінюватися на інші товари в певних кількісних пропорціях;
 - в) втілена в товар суспільна праця;
 - г) затрати на виробництво товару, які несе сам виробник.
13. Конкретною працею створюється:
- а) вартість;
 - б) мінова вартість;
 - в) споживна вартість;
 - г) ні одне з вищезазначених.
14. Абстрактна праця виражає:
- а) відношення людей один з одним;

- б) відношення людей до природи;
 - в) відношення людини з колективом;
 - г) відношення між виробничими колективами.
15. Величина вартості визначається:
- а) індивідуальним робочим часом;
 - б) індивідуальними затратами матеріальних та грошових коштів;
 - в) суспільно необхідним часом, затраченим на виробництво товару;
 - г) інтенсивністю праці.
16. Гроші це:
- а) золото та срібло;
 - б) золото;
 - в) товар, виділений з маси інших товарів на роль загального еквіваленту вартості;
 - г) товар, здатний обмінюватися на інші товари.
17. Золото висунулось на роль грошей тому, що:
- а) є металом, котрий дорого коштує;
 - б) само є товаром і має специфічну властивість;
 - в) не піддається корозії, а тому може довго зберігатися;
 - г) до такого погодження прийшли люди.
18. Девальвація це:
- а) знецінення паперових грошей;
 - б) зниження купівельної спроможності грошей;
 - в) зміна в законотворчому порядку масштабу цін у бік його зниження;
 - г) зміна в законотворчому порядку масштабу цін у бік його підвищення.
19. Ревальвація це:
- а) знецінення паперових грошей;
 - б) зниження купівельної спроможності грошей;
 - в) зміна в законотворчому порядку масштабу цін у бік його зниження;
 - г) зміна в законотворчому порядку масштабу цін у бік його підвищення.
20. Масштаб цін це:
- а) грошова одиниця країни;
 - б) перелік цін на товари та послуги;
 - в) сума, зазначена на грошовому знакові;
 - г) ваговий вміст золота, прийнятий у даній країні за грошову одиницю.

Тестові завдання № 3

1. Під ринком розуміють:
 - а) економічні відносини, пов'язані з купівлею-продажем товарів та послуг;
 - б) систему економічних відносин між продавцями та покупцями товарів, здійснених через попит та пропозицію;
 - в) систему економічних відносин між підприємцями та населенням з приводу купівлі-продажу товарів та послуг;
 - г) систему економічних відносин між продавцями та покупцями товарів, здійснюваних через попит та пропозицію та займають виключно сферу обігу.
2. Свобода виробника визначається:
 - а) захистом з боку держави, конституційних прав та свобод громадян;
 - б) наявністю у нього великої кількості грошей;
 - в) правом володіння та розпорядження засобами виробництва та виробленим продуктом;
 - г) невтручанням держави в його виробничу діяльність.
3. Різноманітність форм власності необхідна для:
 - а) захисту ринку від появи фірм-монополістів;
 - б) формування конкурентного середовища;
 - в) того, щоб у покупця був вибір на споживчому ринку;
 - г) визначення державою найкращих форм господарювання.
4. Ключовою фігурою в ринковій економіці є:
 - а) держава;
 - б) виробник;
 - в) покупець;
 - г) підприємець.
5. У ринковій економіці провідну роль відіграють:
 - а) великі підприємства;
 - б) державні підприємства;
 - в) середні та малі підприємства;
 - г) акціонерні товариства.
6. Конкуренція вигідна:
 - а) продавцю;
 - б) покупцю;
 - в) державі;
 - г) всім учасникам ринку.
7. При досконалій конкуренції:
 - а) ціни на продукцію визначає підприємство-монополіст;

- б) ціни на продукцію визначають декілька провідних фірм у даній галузі;
 - в) ціни встановлює продавець товару;
 - г) ціни формуються під впливом попиту та пропозиції.
8. При олігополії:
- а) ціни на продукцію визначає підприємство-монополіст;
 - б) ціни на продукцію визначають декілька провідних фірм у даній галузі;
 - в) ціни встановлює продавець товару;
 - г) ціни формуються під впливом попиту та пропозиції.
9. Чиста монополія – це, коли на ринку:
- а) домінує декілька великих фірм-виробників;
 - б) домінують підприємства з державною формою власності;
 - в) домінує одна фірма-виробник;
 - г) відносно велика кількість виробників пропонують схожу, але не ідентичну продукцію.
10. Попит на товари та послуги визначається:
- а) рівнем доходів споживачів;
 - б) особистими перевагами споживачів;
 - в) потребами людей;
 - г) пропозицією.
11. Попит це:
- а) потреби людини в засобах виробництва та предметах споживання;
 - б) потреби людей, засновані на споживацьких смаках;
 - в) потреби людей у товарах та послугах, які можуть бути реально задоволені та забезпечені грошовими коштами;
 - г) будь-які потреби людей, які задовольняються через купівлю-продаж.
12. Пропозиція це:
- а) сукупність товарів та послуг, які можуть бути запропоновані покупцеві в даний період часу;
 - б) вся сукупність товарів та послуг, що виробляється в суспільстві за певний період часу;
 - в) сукупність товарів та послуг, що пропонується покупцеві на ринку;
 - г) сукупність вітчизняних та імпортованих товарів та послуг, що пропонується покупцеві на ринку.
13. Якщо в серпні влада оголосила про підвищення закупівельних цін на зерно з 1 вересня, то:
- а) пропозиція зерна в серпні буде зростати;
 - б) пропозиція зерна в серпні буде незмінна;

- в) пропозиція зерна в вересні буде зростати;
 - г) пропозиція зерна в вересні буде скорочуватися.
14. При підвищенні цін на ресурси:
- а) пропозиція товарів збільшується;
 - б) пропозиція товарів зменшується;
 - в) пропозиція товарів залишається незмінною;
 - г) не має вірного варіанта.
15. Попит вважається еластичним, якщо:
- а) невеликі зміни в ціні призводять до значних змін у кількості продукції, що покупається;
 - б) значні зміни в ціні призводять до значних змін у кількості продукції, що покупається;
 - в) невеликі зміни в ціні призводять до незначних змін у кількості продукції, що покупається;
 - г) при будь-яких змінах у ціні кількість продукції, що покупається, залишається незмінною.
16. Пропозиція вважається еластичною, якщо:
- а) при 1 % збільшенні ціни пропозиція збільшується також на 1 %;
 - б) при 1 % збільшенні ціни пропозиція збільшується більш як на 1 %;
 - в) збільшення ціни не викликає істотних змін пропозиції;
 - г) при 1 % збільшенні ціни пропозиція скорочується більш як на 1 %.
17. Під витратами виробництва розуміють:
- а) затрати матеріальних ресурсів та грошових коштів, які несе виробник під час виробництва продукції;
 - б) затрати матеріальних ресурсів та грошових коштів, які несе суспільство під час виробництва продукції;
 - в) грошові витрати, які несе фірма під час закупки сировини, палива, робочої сили, тощо;
 - г) витрати на особистий та самостійно використаний ресурс.
18. Внутрішньогалузева конкуренція призведе до:
- а) встановлення єдиної (ринкової) ціни на однорідну продукцію;
 - б) зрівняння галузевих норм прибутку в середню норму прибутку;
 - в) розорення одних виробників та збагачення інших;
 - г) ні до одного з вищезазначених.
19. Покупець, звертаючись до продавця яблук, повинен задати питання:
- а) скільки коштують яблука;
 - б) скільки коштує кілограм яблук;
 - в) яка ціна кілограма яблук;
 - г) яка ціна яблук.

20. Існують наступні форми монополії:

- а) картель, синдикат, трест, концерн, конгломерат;
- б) транснаціональна корпорація, трест, синдикат, картель, сімейне підприємство;
- в) трест, концерн, конгломерат, акціонерне товариство, конгломерат;
- г) транснаціональна корпорація, закрите акціонерне товариство, трест, товариство з обмеженою відповідальністю, синдикат.

Тестові завдання № 4

1. Власність це:

- а) відносини між людьми з приводу присвоєння речей;
- б) ставлення людини до речей;
- в) відносини між суспільними класами;
- г) ставлення людей до речей, закріплених юридичними законами.

2. Власність на засоби виробництва визначається:

- а) мотивацією поведінки людини в суспільстві;
- б) мотивацією поведінки людини в економіці;
- в) мотивацією поведінки людини в колективі;
- г) мотивацією трудової діяльності людей.

3. В основі ціни лежать:

- а) затрати, які несе безпосередньо виробник під час виробництва продукції;
- б) суспільно необхідні затрати праці на виробництво продукції;
- в) затрати матеріальних та грошових коштів, які несе суспільство під час виробництва продукції;
- г) витрати на особистий та самостійно використаний ресурс.

4. Доходи, які одержують громадяни у вигляді процентів на вклади є:

- а) нетрудовими;
- б) трудовими;
- в) незаконними;
- г) законними.

5. Зарплата це:

- а) дохід від «граничного продукту капіталу»;
- б) дохід, який отримує робітник за якість і кількість праці;
- в) дохід від «граничного продукту праці»;
- г) плата за працю.

6. Добробут робітника зростає, якщо:

- а) зростає його номінальна зарплата;
- б) зростає його реальна зарплата;
- в) зростає середня зарплата по країні;
- г) знижуються ціни на товари та послуги.

7. Ринок це:
- а) регулювання економічних процесів на основі об'єктивних економічних законів;
 - б) регулювання економіки шляхом диктату з боку держави та ігнорування об'єктивних економічних законів;
 - в) змішана система управління економікою;
 - г) жодне з вищезазначених.
8. Необхідність державного втручання в економіку обумовлена тим, що:
- а) ринок привносить в економіку хаос;
 - б) цього вимагає суспільство;
 - в) ринок не здатен вирішувати всі проблеми в суспільстві;
 - г) цього вимагає сучасний рівень виробництва.
9. Яка з перерахованих функцій держави є основоположною в ринковому господарстві:
- а) контрольна;
 - б) забезпечення правової бази та суспільної атмосфери, яка сприяє ефективному функціонуванню ринкової системи;
 - в) перерозподіл доходів та багатства;
 - г) перерозподіл ресурсів.
10. Регулювати грошовий обіг у країні має право:
- а) центральний банк;
 - б) держава;
 - в) комерційні банки;
 - г) всі банки, включаючи іноземні.
11. Якщо держава підвищує ставку податку більше ніж на 50 %, то:
- а) збільшується надходження в бюджет;
 - б) зменшується надходження в бюджет;
 - в) бюджет не реагує на ці зміни.
12. Під валовою продукцією підприємства розуміється:
- а) продукція, випущена в масштабі країни за рік;
 - б) продукція, випущена окремим підприємством за будь-який період часу;
 - в) продукція, випущена підприємствами окремої галузі за будь-який період часу;
 - г) жодне з вищезазначених.
13. За допомогою «системи національних рахунків»:
- а) вимірюється стан економіки окремої країни;
 - б) вимірюється стан економіки всіх країн світу;
 - в) аналізується динаміка зовнішньої торгівлі різних країн;
 - г) проводиться аналіз розвитку окремого підприємства.
14. Валовий національний продукт це:

- а) загальний об'єм продукції, випущеної в країні за рік;
 - б) загальний об'єм продукції, випущеної в домашніх господарствах;
 - в) ринкова вартість всієї випущеної продукції та послуг в економіці країни за рік;
 - г) вартість продукції, випущеної , як в офіційній так і в тіньовій економіці.
15. Якщо злодій викрав картину з Ермітажу, написану художником ХІХ ст., то:
- а) він викрав власність держави;
 - б) він скоїв розкрадання частини національного багатства;
 - в) він скоїв крадіжку значно великих розмірів;
 - г) він скоїв розкрадання валового національного продукту.
16. Основні засоби виробництва відновлюються:
- а) за рахунок прибутку підприємства;
 - б) із виручки реалізації продукції;
 - в) за рахунок амортизації засобів праці;
 - г) за рахунок надбавки до ціни товару.
17. Для визначення загального об'єму доходів у суспільстві використовується показник:
- а) національного доходу;
 - б) чистого національного продукту;
 - в) валового національного продукту;
 - г) особистого доходу.
18. Рівень життя в тій, чи іншій країні характеризується:
- а) загальним об'ємом валового національного продукту;
 - б) загальним об'ємом валового внутрішнього продукту;
 - в) величиною національного доходу на душу населення;
 - г) величиною валового національного продукту на душу населення.
19. Циклічні коливання в економіці слід розглядати як:
- а) матеріальні та фінансові втрати суспільства;
 - б) вади ринкової економіки;
 - в) один з факторів економічного прогресу;
 - г) зростання безробіття та зубожіння трудящих.
20. Поштовхом виходу економіки з фази депресії є:
- а) зростання іноземних інвестицій;
 - б) зниження податків на виробників;
 - в) державне втручання в економіку;
 - г) попит на новітню техніку.

Тестові завдання № 5

1. Під кредитом слід розуміти:
 - а) конкретну суму грошових коштів, що дають в борг;
 - б) систему економічних відносин, пов'язаних з акумуляцією тимчасово вільних економічних ресурсів та наданням їх в тимчасове користування на умовах повертання, терміновості та платності;
 - в) суму засобів, яку надають банки юридичним та фізичним особам у грошовій формі;
 - г) економічні відносини між державою та юридичними та фізичними особами з надання грошових коштів в борг.
2. Під позикою треба розуміти:
 - а) конкретну суму грошових коштів, що дають в борг;
 - б) систему економічних відносин, пов'язаних з акумуляцією тимчасово вільних економічних ресурсів та наданням їх в тимчасове користування на умовах повертання, терміновості та платності;
 - в) суму засобів, яку надають банки юридичним та фізичним особам у грошовій формі;
 - г) економічні відносини між державою та юридичними й фізичними особами з надання грошових коштів в борг.
3. Позичальниками в кредитних відносинах можуть бути:
 - а) держави;
 - б) банки;
 - в) фірми та приватні особи;
 - г) всі вищезазначені суб'єкти.
4. Кредиторами в кредитних відносинах можуть бути:
 - а) держави;
 - б) банки;
 - в) фірми та приватні особи;
 - г) всі вищезазначені суб'єкти.
5. Правом емісії грошей наділені:
 - а) центральний банк;
 - б) комерційні банки;
 - в) всі банки, включаючи іноземні;
 - г) банки та небанківські фінансові інститути.
6. Здійснювати свою діяльність комерційні банки можуть:
 - а) на основі рішень уряду;
 - б) на основі ліцензій на здійснення банківських операцій, одержаних від Центрального банку;
 - в) на основі законів, прийнятих Парламентом;
 - г) на основі ліцензій, одержаних від місцевих органів влади.

7. За зобов'язання комерційних банків відповідають:
- а) держава;
 - б) Центральний банк;
 - в) місцеві органи влади;
 - г) самі комерційні банки.
8. Депозитами можуть бути:
- а) коштовності;
 - б) товари;
 - в) гроші та цінні папери;
 - г) все вищеперераховане.
9. Під фінансами слід розуміти:
- а) грошові кошти, що знаходяться в обігу;
 - б) грошові кошти, що знаходяться на руках у населення та на рахунках підприємств у банку;
 - в) економічні відносини, пов'язані з рухом грошей та товарів;
 - г) систему економічних відносин, пов'язаних з освітою, розподілом та використанням грошових фондів.
10. Які з фінансів є основоположними та чому:
- а) фінанси господарських суб'єктів;
 - б) фінанси населення;
 - в) фінанси держави.
11. Для вирішення економічних завдань держава залучає грошові кошти за допомогою:
- а) податків;
 - б) позик;
 - в) грошової емісії;
 - г) всіх вищеперерахованих методів.
12. Бюджет як вільний фінансовий план:
- а) складається і затверджується урядом країни;
 - б) складається урядом, а розглядається та затверджується законодавчим органом країни;
 - в) складається та затверджується законодавчими органами країни;
 - г) складається та затверджується всіма гілками виконавчої влади.
13. Профіцит бюджету це:
- а) перевищення доходної частини бюджету над затратною;
 - б) перевищення затратної частини бюджету над доходною;
 - в) рівність затратної та доходної частин бюджету;
 - г) ні одне з вищезазначених.
14. Під дефіцитом бюджету слід розуміти:
- а) перевищення доходної частини бюджету над затратною;
 - б) перевищення затратної частини бюджету над доходною;

- в) рівність затратної та доходної частин бюджету;
 - г) ні одне з вищезазначених.
15. Установлювати податки мають право:
- а) держава;
 - б) юридичні особи;
 - в) фізичні особи;
 - г) юридичні та фізичні особи.
16. У ринковій економіці для покриття дефіциту бюджету держава:
- а) додатково випускає гроші в обіг;
 - б) збільшує збори через установлення більш високих податків з підприємств;
 - в) формує таку податкову політику, яка стимулювала б інвестиційний процес і давала можливість збільшувати надходження в бюджет;
 - г) збільшує митні збори на продукцію, що ввозиться в країну.
17. Під податковою системою слід розуміти:
- а) сукупність всіх податків, що збираються з юридичних та фізичних осіб;
 - б) сукупність податків, методи та принципи їх побудови;
 - в) сукупність всіх податків, що збираються в країні, та органів, що здійснюють ці збори;
 - г) сукупність заходів держави по організації збору та використанню податків для здійснення своїх функцій і завдань.
18. Під робочою силою слід розуміти:
- а) людину працездатного віку;
 - б) доцільну, свідому діяльність людини, направлену на виробництво матеріальних та духовних благ;
 - в) сукупність фізичних та духовних здібностей, якими володіє людина та які вона направляє на виробництво матеріальних і духовних благ;
 - г) уміння та навички людини, придбані нею в процесі професійної діяльності.
19. У ринковому господарстві виробництво регулюється:
- а) державою;
 - б) законом вартості;
 - в) юридичними законами;
 - г) самими товаровиробниками.
20. Під ринком робочої сили розуміють:
- а) сукупність економічних відносин між продавцями робочої сили та її покупцями, виражені через попит та пропозицію;
 - б) біржу праці;

- в) сукупність економічних відносин між юридичними та фізичними особами з приводу наймання та звільнення робітників;
- г) будь-які економічні відносини, пов'язані з укладанням трудових угод (контрактів).

Тестові завдання № 6

1. Для перетворення робочої сили в товар необхідно щоб:
 - а) власник робочої сили був особисто вільний;
 - б) власник робочої сили був позбавлений засобів виробництва;
 - в) власник робочої сили був позбавлений джерел існування;
 - г) повинні виявлятися всі вищезазначені умови.
2. Вартість робочої сили визначається:
 - а) вартістю життєвих засобів, необхідних робітникові для підтримання життя робітника та збереження його працездатності;
 - б) вартістю життєвих засобів, необхідних робітникові для задоволення всіх його потреб;
 - в) мінімальною заробітною платою, встановленою урядом;
 - г) вартістю засобів існування, необхідних для задоволення фізіологічних потреб робітника.
3. Безробіття в межах звичайної норми:
 - а) трагедія для суспільства;
 - б) один із факторів ефективного функціонування економіки;
 - в) один із факторів неефективного функціонування економіки;
 - г) головний фактор соціальної напруги в суспільстві.
4. У галузі соціального захисту безробітних для держави найважливіше:
 - а) своєчасно виплачувати допомогу з безробіття;
 - б) створювати умови для працевлаштування громадян;
 - в) заохочувати територіальну мобільність;
 - г) проводити навчання та перенавчання безробітних.
5. Які з доходів належать до первинних, отриманих громадянами при розподілі та перерозподілі національного доходу:
 - а) заробітна плата робітника промислового підприємства;
 - б) гонорар юриста-адвоката за надання юридичної допомоги;
 - в) заробітна плата вчителя;
 - г) прибуток підприємця.
6. Які з доходів належать до вторинних (похідних), отриманих громадянами при розподілі та перерозподілі національного доходу:
 - а) заробітна плата робітника промислового підприємства;
 - б) гонорар юриста-адвоката за надання юридичної допомоги;
 - в) заробітна плата вчителя;
 - г) прибуток підприємця.

7. Що є основним джерелом нагромадження:
- а) особисті доходи населення;
 - б) фонд заміщення;
 - в) додатковий продукт;
 - г) сукупний суспільний продукт.
8. Хто бере участь у системі соціального партнерства:
- а) профспілки;
 - б) підприємці;
 - в) депутати парламенту;
 - г) релігійні діячі.
9. Якщо відомо, що збір кави в даному році зменшиться, то треба очікувати:
- а) підвищення цін на каву в майбутньому;
 - б) зменшення пропозиції кави в теперішньому періоді;
 - в) збільшення попиту на каву в майбутньому;
 - г) ситуація на ринку не зміниться.
10. У ринковому господарстві:
- а) пріоритетну позицію повинна займати держава;
 - б) пріоритетну позицію повинен займати малий та середній бізнес;
 - в) пріоритет повинен віддаватися великим акціонерним товариствам;
 - г) всі суб'єкти господарювання незалежно від форм власності повинні знаходитися в рівних умовах.
11. На товарних біржах здійснюється:
- а) роздрібний продаж товарів;
 - б) оптовий оборот масових товарів з однорідними властивостями;
 - в) продаж товарів дрібним оптом і в роздріб;
 - г) купівля-продаж не самого товару, а прав на нього.
12. Членами товарної біржі можуть бути:
- а) підприємства;
 - б) громадяни;
 - в) підприємства та громадяни, які заплатили вступний внесок;
 - г) держава та підприємства.
13. У ринковій економіці найбільше цінується:
- а) товар;
 - б) інформація;
 - в) гроші;
 - г) послуги.
14. Товарні біржі в ринковій економіці дають можливість господарюючим суб'єктам:
- а) оперативно вирішувати проблеми, пов'язані з забезпеченням виробництва засобами виробництва;

- б) мати право вибору ресурсів;
- в) оперативно реагувати на зміни споживчого попиту;
- г) вирішувати всі вищеперераховані проблеми.

15. Цінні папери це:

- а) документ, який свідчить про частку її власника в капіталі будь-якого товариства та дає йому право на одержання доходу на участь в управлінні справами його товариства;
- б) належним чином оформлений документ, що виражає майнові відносини між членами товариства та підтверджує право на будь-яке майно або грошову суму, які не можуть бути реалізовані або передані іншій особі без наявності та пред'явлення відповідного документу;
- в) документ на пред'явника, що являє собою боргове зобов'язання позичальника, яке гарантує власнику цього документа повернення через обумовлений час суми боргу та одержання відповідного доходу;
- г) будь-який документ, завірений підписом посадових осіб та печаткою.

16. Акції випускаються:

- а) банками;
- б) державою;
- в) акціонерними товариствами;
- г) усіма вищезазначеними суб'єктами.

17. Що не належить до компетенції профспілок:

- а) встановлення мінімальної заробітної плати;
- б) укладання колективного договору з адміністрацією підприємства;
- в) укладання тарифних галузевих угод;
- г) укладання міжгалузевих тарифних угод з урядом.

18. У чому сутність управління:

- а) управління – це особливий вид діяльності, що перетворює неефективну працю певної групи людей на високоефективну й продуктивну;
- б) управління – це група людей, яка керує діяльністю організації;
- в) управління – це процес планування, організації, мотивації та контролю, необхідний для досягнення мети організації;
- г) управління – це примусова діяльність господарів підприємств.

19. З яких елементів складається управління:

- а) збирання й передача інформації, вироблення та прийняття рішення, перетворення рішення на команди та їх виконання, аналіз ефективності прийнятого рішення та його коригування;
- б) збирання інформації, доведення її до всіх працівників, перевірка

- виконаного завдання;
- в) вироблення команд, доведення їх до працівників, суворо перевірка виконання завдань працівниками;
- г) усе вищезазначене.
20. У чому сутність вихідного принципу функціонування й розвитку системи управління:
- а) у наявності організації, якою треба керувати;
- б) у формуванні та досягненні головної мети управління;
- в) у з'ясуванні засобів досягнення мети управління;
- г) все вищезазначене вірно.

Тестові завдання № 7

1. Світове господарство являє собою:
- а) сукупність національних господарств розвинутих капіталістичних країн;
- б) сукупність національних господарств, об'єднаних в економічні блоки;
- в) сукупність національних господарств окремих країн, які беруть участь у міжнародному розподілі праці та пов'язаних системою міжнародних економічних відносин;
- г) сукупність національних господарств держав, об'єднаних єдиними економічними інтересами.
2. Об'єктивними основами формування світового господарства є:
- а) географічне положення країн;
- б) міжнародний розподіл праці;
- в) географічне положення країн та міжнародний розподіл праці;
- г) необхідність раціонального ведення світового господарства в умовах обмеженості ресурсів.
3. Під міжнародним розподілом праці слід розуміти:
- а) спеціалізацію окремих країн на виробленні певних продуктів та обмін цими продуктами між собою;
- б) взаємоприспосування національних господарств до вимог світового ринку;
- в) виробництво певних продуктів та обмін ними між країнами, об'єднаними в економічні блоки;
- г) міжнародну міграцію робочої сили.
4. Головне місце в системі світогосподарських зв'язків займає:
- а) міжнародна міграція робочої сили;
- б) обмін в галузі науки та техніки;
- в) рух капіталів та зарубіжних інвестицій;

- г) міжнародна торгівля товарами та послугами.
5. Під міжнародним синдикатом слід розуміти:
- а) спілку, яка об'єднує власність на всі підприємства, що увійшли до його складу, а власники останніх одержують прибуток як пайовики по сумі вкладених капіталів;
 - б) об'єднання підприємств різних галузей шляхом установаження єдиного фінансового контролю над ними через скупку їх акцій;
 - в) спілка корпорацій різних країн, пов'язаних угодою про створення єдиної збутової організації;
 - г) об'єднання, в якому його учасники зберігають виробничу та комерційну самостійність, але домовляються між собою про встановлення єдиних цін на товари, що продаються, про розподіл ринків збуту, квоти.
6. Під міжнародним концерном слід розуміти:
- а) спілку, яка об'єднує власність на всі підприємства, що увійшли до його складу, а власники останніх одержують прибуток як пайовики по сумі вкладених капіталів;
 - б) об'єднання підприємств різних галузей шляхом установаження єдиного фінансового контролю над ними через скупку їх акцій;
 - в) спілка корпорацій різних країн, пов'язаних угодою про створення єдиної збутової організації;
 - г) об'єднання, в якому його учасники зберігають виробничу та комерційну самостійність, але домовляються між собою про встановлення єдиних цін на товари, що продаються, про розподіл ринків збуту, квоти.
7. У системі міжнародного розподілу праці слаборозвинутих країнам відводиться роль:
- а) рівноправного партнера;
 - б) постачальника дешевої кваліфікованої робочої сили;
 - в) сировинного додатку розвинутих країн;
 - г) території, куди вивозяться шкідливі виробництва.
8. ООН створена з метою:
- а) розвитку дружніх відносин між країнами;
 - б) вирішення протиріч у світовому співтоваристві та недопущення світових конфліктів;
 - в) забезпечення прав та основних свобод для всіх людей, незалежно від раси, статі, мови та релігії;
 - г) здійснення співробітництва з проблем економічного та гуманітарного характеру.
9. Під світовим ринком слід розуміти:
- а) угоди, що здійснюються на найбільших торгових біржах світу;

- б) сферу обігу товарів та послуг між країнами світу;
 - в) економічні відносини між продавцями та покупцями, що здійснюються через попит та пропозицію;
 - г) сукупність експорту та імпорту.
10. Зовнішня торгівля являє собою:
- а) угоди, здійснювані на найбільших торгових біржах світу;
 - б) сферу обігу товарів та послуг між країнами світу;
 - в) економічні відносини між продавцями та покупцями, здійснювані через попит та пропозицію;
 - г) сукупність експорту та імпорту.
11. Остаточне формування світового ринку завершилося:
- а) на межі XVI – XVII ст.;
 - б) на межі XVII – XVIII ст.;
 - в) на межі XIX – XX ст.;
 - г) у середині XX ст.
12. Економічною основою світової торгівлі є:
- а) відмінності в рівні економічного розвитку країн;
 - б) міжнародний розподіл праці;
 - в) відмінності в природно-кліматичних умовах країн;
 - г) міжнародний розподіл праці та відмінності в природно-кліматичних умовах країн.
13. У сучасних умовах обмін між країнами переважно здійснюються:
- а) послугами;
 - б) готовими виробами;
 - в) комплектуючими виробами;
 - г) технологіями.
14. Принцип порівняльних переваг вимагає, щоб:
- а) конкретний товар вироблявся тою країною, яка має деякі переваги перед іншою країною;
 - б) конкретний товар вироблявся тою країною, яка має більш кваліфіковані кадри;
 - в) товари вироблялись тою країною, яка має сировинну базу для їх виробництва;
 - г) конкретний товар вироблявся тою країною, яка має більш досконалі технології для його виробництва.
15. Експорт це:
- а) вивезення товару та інших цінностей з однієї країни в іншу;
 - б) завезення товарів та інших цінностей з інших територій на дану територію;
 - в) вивезення товарів та інших цінностей з даної країни для реалізації їх на зовнішніх ринках;

- г) завезення товарів та інших цінностей з-за кордону для реалізації їх на внутрішньому ринку країни, яка завозить ці товари.
16. Імпорт це:
- а) вивезення товару та інших цінностей з однієї країни в іншу;
 - б) завезення товарів та інших цінностей з інших територій на дану територію;
 - в) вивезення товарів та інших цінностей з даної країни для реалізації їх на зовнішніх ринках;
 - г) завезення товарів та інших цінностей із-за кордону для реалізації їх на внутрішньому ринку країни, яка завозить ці товари.
17. Позитивне сальдо торговельного балансу утворюється тоді, коли:
- а) експорт перевищує імпорт;
 - б) імпорт перевищує експорт;
 - в) експорт дорівнює імпорту.
18. Ціни на світових товарних ринках регулюються:
- а) державами;
 - б) продавцями то покупцями;
 - в) товарними біржами;
 - г) законами вартості.
19. Занижений валютний курс робить:
- а) вигідним експорт;
 - б) вигідним імпорт;
 - в) невигідним експорт;
 - г) невигідним імпорт.
20. Завищений курс валюти робить:
- а) вигідним експорт;
 - б) вигідним імпорт;
 - в) невигідним експорт;
 - г) невигідним імпорт.

Тестові завдання № 8

1. Під валютними відносинами слід розуміти:
- а) економічні відносини, пов'язані з функціонуванням руху грошової одиниці країни;
 - б) економічні відносини, пов'язані з функціонуванням іноземної валюти;
 - в) економічні відносини, пов'язані з функціонуванням міжнародних грошових розрахункових одиниць та платіжних коштів;
 - г) економічні відносини, пов'язані з функціонуванням світових грошей та обслуговуванням різних видів господарських зв'язків між країнами.

2. Валюта це:
- а) грошова одиниця, що використовується для виміру вартості товару;
 - б) грошова одиниця країни;
 - в) грошові знаки іноземних країн;
 - г) міжнародна грошова розрахункова одиниця та платіжний засіб.
3. Під конвертованістю валют слід розуміти:
- а) здібність іноземних валют вільно без обмежень обмінюватися на національну валюту;
 - б) здібність національної валюти вільно без обмежень обмінюватися на іноземні валюти та назад без прямого втручання держави в процес обміну;
 - в) вільну купівлю-продаж валюти;
 - г) вільний обмін національних державних знаків на іноземні валюти для резидентів даної країни.
4. Повністю оборотні вважаються валюти:
- а) тих країн, в яких зберігаються валютні обмеження, особливо для резидентів даної країни відносно певного кола валютних операцій;
 - б) тих країн, в яких діють різні обмеження та заборони як для резидентів, так і для нерезидентів, котрі стосуються завезення та вивезення національної та іноземної валюти, валютного обміну, продаж та купівлі валюти тощо;
 - в) тих країн, у законодавстві яких практично відсутні валютні обмеження;
 - г) тих країн, де вільним обміном національних грошових одиниць на іноземні валюти користуються лише резиденти даної країни.
5. До необоротних валют відносяться валюти:
- а) тих країн, в яких зберігаються валютні обмеження, особливо для резидентів даної країни відносно певного кола валютних операцій;
 - б) тих країн, в яких діють різні обмеження та заборони як для резидентів, так і для нерезидентів, що торкаються завезення та вивезення національної та іноземної валюти, валютного обміну, продажу та купівлю валюти, тощо;
 - в) тих країн, в законодавстві яких практично відсутні валютні обмеження;
 - г) тих країн, де вільним обміном національних грошових одиниць на іноземні валюти користуються лише резиденти даної країни.
6. В умовах плаваючих курсів валютний курс визначається:
- а) урядом;
 - б) ринковим співвідношенням попиту та пропозиції;
 - в) Центральним банком;

- г) Міжнародним валютним фондом.
7. Обмеження на операції з валютою встановлюються:
- а) урядом;
 - б) ринковим співвідношенням попиту та пропозиції;
 - в) Центральним банком;
 - г) Міжнародним валютним фондом.
8. Впровадження єдиної валюти ЄВРО в країнах – членах ЄС покликане:
- а) спростити розрахунки між країнами – членами ЄС;
 - б) захистити «Загальний ринок» від експансії долара;
 - в) сприяти вільному переливу капіталу з однієї країни – учасниці ЄС в іншу;
 - г) сприяти вирішенню всіх вищезазначених завдань.
9. Капітал МВФ створюється за рахунок:
- а) добровільних внесків країн-членів фонду;
 - б) доходів, одержаних у вигляді процентів за надані кредити країнами-членами фонду;
 - в) внесків держав-членів фонду відповідно зі встановленою для кожного з них квотою;
 - г) внесків високорозвинених країн-членів фонду.
10. Під час вирішення питання про надання кредиту, МБРР вимагає:
- а) докладної інформації про економічне та фінансове становище країни;
 - б) докладної інформації про виконання бюджету за поточний рік та прогнозу на наступний;
 - в) докладної інформації про золотовалютні резерви країни;
 - г) інформацію про стратегічні цілі уряду на найближчу перспективу.
11. Довколишнє середовище повинно розглядатися в першу чергу, як:
- а) джерело ресурсів для виробництва продуктів життєдіяльності людини;
 - б) середовище проживання людини;
 - в) джерело корисних копалин для виробництва матеріальних благ;
 - г) територія проживання населення.
12. До глобальних проблем людства відносяться:
- а) запобігання ядерної катастрофи;
 - б) охорона навколишнього середовища;
 - в) освоєння космосу та світового океану;
 - г) всі вищезазначені.
13. Наслідки аварії на Чорнобильській АЕС – це проблема:
- а) України;
 - б) Білорусі;
 - в) Європи;

- г) світу.
14. За своїми наслідками на перший план висувається проблема:
- а) війни та миру;
 - б) забруднення навколишнього середовища;
 - в) зубожіння та голоду;
 - г) використання природних ресурсів.
15. Ринкова економіка:
- а) забезпечує раціональне використання наявних ресурсів;
 - б) призводить до розтринькування наявних ресурсів;
 - в) на використання ресурсів ніякого впливу не має;
 - г) призводить до вичерпання наявних ресурсів.
16. Під «землею» як фактором виробництва слід розуміти:
- а) ниви та ліси;
 - б) корисні копалини;
 - в) водні ресурси;
 - г) все вищезазначене.
17. Економічні проблеми повинні вирішуватися:
- а) в першу чергу високорозвинутими країнами;
 - б) в першу чергу слаборозвинутими країнами;
 - в) всім людством;
 - г) кожною країною поодиноці в межах своїх територій.
18. Глобальні проблеми повинні вирішуватися на позиціях урахування інтересів:
- а) всіх народів;
 - б) високорозвинутих країн;
 - в) слаборозвинутих країн;
 - г) регіональних об'єднань країн.
19. Які форми власності спричинили поглиблення глобальних проблем?
- а) розвиток акціонерної власності;
 - б) розвиток приватнокапіталістичної власності;
 - в) тотальне одержавлення власності;
 - г) розвиток дрібнотоварної фермерської власності.
20. Зазначте найважливіші ознаки екологічної кризи:
- а) глобальні зміни клімату та виникнення парникового ефекту;
 - б) поступове знищення озонового шару планети;
 - в) зростання кількості жертв від природних катастроф (повеней, циклонів тощо);
 - г) поступове вичерпання сировинних ресурсів.

Перелік питань до 1 модульно-рейтингового контролю знань студентів

1. Визначте предмет і мету вивчення дисципліни «Основи економічної теорії».
2. Назвіть основні функції дисципліни «Основи економічної теорії» та охарактеризуйте їх.
3. Визначте поняття економічна «категорія» та економічний «закон», назвіть їх основні групи та охарактеризуйте їх.
4. Визначте сутність вчення перших економічних шкіл меркантилізму та фізіократів.
5. Назвіть основні течії сучасної економічної думки та їх сутність.
6. Назвіть та охарактеризуйте основні фази суспільного виробництва.
7. Визначте поняття матеріального та нематеріального виробництва, виробничої та невиробничої сфери діяльності людей.
8. Назвіть та охарактеризуйте основні фактори суспільного виробництва.
9. Визначте закон альтернативних затрат. Що показує крива виробничих можливостей.
10. Визначте поняття економічної категорії «власність». Назвіть та охарактеризуйте основні риси власності.
11. Перелічте основні види первісної власності та надайте їх характеристику.
12. Назвіть та охарактеризуйте основні типи, види, форми власності, що існують в Україні.
13. Назвіть основні завдання роздержавлення та приватизації в українському суспільстві.
14. Назвіть основні форми економічного розвитку суспільства та надайте їх характеристику.
15. Визначте поняття «товар» та назвіть його основні властивості.
16. Дайте визначення поняття «праця». Надайте характеристику конкретній та абстрактній праці.
17. Назвіть основні спільні риси характеру простого та капіталістичного товарного виробництва та їх відмінності.
18. Дослідіть сучасні зміни товарного виробництва.
19. Надайте характеристику основних форм вартості.
20. Виявіть сутність грошей та розкрийте їх основні функції.
21. Розкрийте механізм дії закону кількості грошей. Охарактеризуйте інфляцію, її основні види та наслідки.
22. Назвіть основні методи боротьби з інфляцією.
23. Назвіть основні причини виникнення інфляції в Україні.
24. Розкрийте механізм дії закону вартості та його значення для суспільного виробництва.

25. Розкрийте сутність господарського механізму. Розкрийте сутність ринку та його основні функції.
26. Охарактеризуйте структуру й інфраструктуру ринку.
27. Розкрийте механізм ринкового саморегулювання.
28. Надайте поняття категорій «попит», «пропозиція» та накресліть їх графіки.
29. Покажіть графічно що станеться, якщо держава зафіксує ціну вище та нижче ринкової.
30. Що таке «монополія», назвіть основні причини її виникнення.
31. Надайте поняття монополії, назвіть та охарактеризуйте основні форми її проявлення.
32. Назвіть та охарактеризуйте основні форми монополістичних об'єднань.
33. Назвіть сучасні зміни в монополізації економіки.
34. Дайте характеристику понять «монополія», «монопсонія», «олігополія», «олігопсонія».
35. Охарактеризуйте методи конкурентної боротьби в умовах монополії.
36. Розкрийте основні завдання антимонопольного законодавства та антимонопольної політики.
37. Визначте роль, сутність та мету діяльності підприємства та проаналізуйте основні критерії визначення видів підприємств.
38. Охарактеризуйте венчурне підприємство.
39. Надайте характеристику договірного товариства.
40. Надайте характеристику товариства з обмеженою відповідальністю.
41. Розкрийте зміст управління в економіці. Охарактеризуйте його основні елементи.
42. Проаналізуйте основні системи управління підприємств.
43. Дослідіть роль менеджменту та маркетингу в управлінні підприємством.
44. Визначте сутність підприємництва, його суб'єкти та об'єкти.
45. Назвіть та охарактеризуйте основні форми підприємництва. Умови підприємницької діяльності.

Перелік типових задач до модульно-рейтингового контролю № 1

1. На підприємстві «п» середньорічна вартість основних виробничих фондів у 1990 р. складала 7 млн грош. од., вартість виробленої (валової) продукції – 16 млн грош. од. У 1996 р. у силу загального скорочення виробництва в країні – відповідно 3 млн грош. од. (в цінах 1990 р.). необхідно розрахувати показник фондівдачі, його зміни та зробити висновок – про що ці зміни свідчать.

2. Побудуйте криву виробничих можливостей економіки та заповніть таблицю 1.1.

Таблиця 1.1 – Вихідні дані до задачі 1

Варіанти виробництва	Нафта, млн т	Бітум, тис. т	Альтернативна вартість нафти в бітумі	Альтернативна вартість бітуму в нафті
А	0	50		
Б	5	46		
В	9	38		
Г	13	26		
Д	17	0		

3. Підприємство має у своєму розпорядженні ресурси в обсязі 200 од. Для виробництва однієї одиниці товару «Х» потрібно 4 од. ресурсів, товару «У» – 5 од. ресурсів. За наведеними нижче комбінаціями випуску двох продуктів визначте ефективний, неефективний і неможливий варіанти виробництва, обґрунтувавши свій вибір відповідними розрахунками:

- а) 50 од. товару «Х» і 0 од. товару «У»;
- б) 20 од. товару «Х» і 24 од. товару «У»;
- в) 30 од. товару «Х» і 16 од. товару «У»;
- г) 20 од. товару «Х» і 30 од. товару «У»;
- д) 15 од. товару «Х» і 17 од. товару «У».

4. Мінова вартість одного двигуна складає 2 кузова автомобіля. Як зміниться пропорція обміну, якщо:

- а) вартість кузовів автомобіля зменшиться в два рази;
- б) продуктивність праці у виробництві двигунів збільшиться в 1,5 рази;
- в) вартість двигунів збільшиться в 2 рази, а вартість кузовів автомобілю знизиться в 3 рази.

5. У 1946 році 1 фунт стерлінгів Великобританії обмінювався на 4 дол. 1 дол. представляв у обігу 0,888 гр золота. Визначте масштаб цін Великобританії. Як змінився валютний курс фунта до долара після девальвації фунта стерлінгів на 30 %.

6. Сума цін проданих товарів – 1000 од.; сума цін товарів, проданих у кредит – 200 од.; сума платежів, за якими наступив термін сплати – 300 од.; сума платежів, що взаємно погашаються – 140 од.; середнє число оборотів грошової одиниці – 3. Визначте кількість грошей, необхідних для обігу.

7. У таблиці 1.2 наведено показники торгівлі автомобілями на

ринку. Визначте розмір торгівельного виторгу у кожному окремому випадку та коефіцієнти еластичності. Зробіть висновки.

Таблиця 1.2 – Вихідні дані до задачі 6

Ціна одного автомобілю, тис. грн	Кількість продаж, шт.	Торгівельний виторг від продажі, тис. грн	Коефіцієнт еластичності
2,1	10		
1,8	20		
1,5	30		
1,2	40		

8. Тривалість робочого дня – 8 годин. За цей час робітник виробляє 2 вироби. Вартість одного виробу – 8 грн. За умови, що 1 год. робочого часу = 1 год. СНРЧ, показати як зміниться вартість одного виробу й вартість усієї продукції, якщо інтенсивність праці зросте в 2 рази.

Перелік питань до 2 модульно-рейтингового контролю знань студентів

1. Розкрийте соціально-економічний зміст поняття «капітал», «виробничі фонди».
2. Які стадії проходять і яких форм набувають виробничі фонди підприємства у процесі кругообігу?
3. Розкрийте поняття «основний капітал», «оборотний капітал». Дослідіть чим відрізняються «основний» і «оборотний» та «постійний» і «змінний» капітал.
4. Визначте поняття «обіг» капіталу та визначте чим «обіг» відрізняється від «кругообігу»?
5. Визначте сутність затрат виробництва та назвіть основні шляхи їх зниження.
6. Розкрийте механізм виникнення прибутку. Як повинен витратитися прибуток, щоб забезпечити розширене відтворення підприємства.
7. Опишіть механізм переносу вартості постійного капіталу на знов створений продукт.
8. Дослідіть, за яких обставин робоча сила перетворюється на товар? Розкрийте властивості товару «робоча сила».
9. Розкрийте сутність заробітної плати та назвіть її основні функції.
10. Опишіть форми та системи заробітної плати.
11. Розкрийте зміст понять «номінальна заробітна плата» і «реальна

заробітна плата».

12. Які фактори впливають на зміну реальної заробітної плати?
13. Розкрийте поняття «трудоий колектив» та назвіть його функції. Розкрийте сутність діяльності профспілкової організації.
14. Розкрийте особливості розвитку сільського господарства. Опишіть форми господарювання у сільському господарстві в Україні.
15. Розкрийте сутність понять «оренда землі» та «земельна рента». Розкрийте сутність понять «диференціальна земельна рента I» «диференціальна земельна рента II».
16. Розкрийте сутність понять «монопольна земельна рента», «абсолютна земельна рента», «ціна землі». Наведіть формулу визначення ціни землі.
17. Розкрийте сутність агропромислової інтеграції та сутність і структуру агропромислового комплексу (АПК).
18. Проаналізуйте агропромислову політику та аграрні реформи в Україні. У чому полягає системний характер аграрної кризи в Україні. Як повинна проводитись аграрна політика та аграрні реформи.
19. Розкрийте сутність і цілі національної економіки. Охарактеризуйте види структур національної економіки
20. Визначте сутність макроекономічних пропорцій. Охарактеризуйте їх види.
21. Доведіть необхідність державного регулювання економіки. Які функції та методи повинна виконувати держава.
22. Розкрийте поняття «сукупний суспільний продукт», «національний дохід», «національне багатство».
23. Виявіть джерела національного доходу. Розкрийте механізм розподілу й перерозподілу національного доходу.
24. Розкрийте механізм створення фонду споживання та нагромадження, на що його витрачають. Визначте основні шляхи оптимізації фондів споживання та нагромадження.
25. Розкрийте причини циклічності в розвитку економіки. Опишіть механізм циклічних коливань.
26. Розкрийте зміст і мету антициклічних заходів економічної політики держави.
27. Розкрийте сутність фінансів, опишіть їх структуру та функції.
28. Розкрийте зміст понять «бюджет», «бюджетна система» та охарактеризуйте структуру бюджетної системи.
29. Опишіть структуру бюджету країни та вкажіть джерела формування його доходної частини. Опишіть структуру державних видатків.
30. Визначте сутність та структуру податків. Визначте поняття дефіцит та профіцит бюджету.
31. Визначте сутність, структуру банків та їх основні функції. Розкрийте

сутність і значення діяльності Національного банку України.

32. Розкрийте значення небанківських фінансових установ. Охарактеризуйте види та функції небанківських установ.

33. Розкрийте поняття «ефективність результативності суспільного виробництва», назвіть її види та охарактеризуйте їх.

34. Доведіть об'єктивність формування світового господарства. Охарактеризуйте основні етапи розвитку світового господарства.

35. Охарактеризуйте структуру сучасного світового господарства. Назвіть закономірності його функціонування.

36. Охарактеризуйте основні форми міжнародних економічних відносин.

37. Охарактеризуйте найбільш поширені на сучасному етапі види інтеграційних об'єднань.

38. Охарактеризуйте види економічної інтеграції.

39. Розкрийте проблеми інтеграції економіки України в світове господарство.

40. Проаналізуйте та зробіть висновки щодо експортного потенціалу України.

41. Проаналізуйте перспективи інтеграційних зв'язків України та зробіть висновки.

42. Розкрийте сутність глобальних проблем та класифікуйте їх.

43. Проаналізуйте причини виникнення глобальних проблем.

44. Проаналізуйте причини загострення глобальних проблем

45. Визначте основні шляхи розв'язання глобальних проблем.

Перелік типових задач до модульно-рейтингового контролю № 2

1. Найманий робітник створив своєю працею нову вартість у 1200 грн, норма додаткової вартості складає 300 %. Якою є величина заробітної плати робітника? Яку суму додаткової вартості привласнює капіталіст?

2. Авансований капітал дорівнює 750 млн дол. На придбання засобів виробництва витрачено 350 млн дол., наймано 8 робітників. Норма додаткової вартості складає 300 %. Скільки нової вартості створює один робітник?

3. Нехай постійний капітал складає 200 од., знов створена вартість – 150 од., перемінний капітал – 50 од. Підрахуйте:

- вартість товару;
- додаткову вартість;
- норму додаткової вартості.

4. Авансований капітал складає 200 грош. од., його органічна будова – 4/1, норма додаткової вартості – 200 %. Визначте норму

прибутку й додаткову вартість.

5. Весь капітал банку дорівнює 2 млрд дол., у тому числі власний – 200 млн дол. Банківський відсоток дорівнює 5 %, а позичковий – 12 %; витрати на ведення банківської діяльності – 40 млн дол. на рік. Підрахуйте масу й норму прибутку банку, якщо сума кредитів складає 1,6 млрд дол.

6. Є три ділянки землі, однакові за площею, але різні за родючістю. При однакових витратах капіталу в 100 грош. од. ці ділянки дають зерна в центнерах: 1-а – 5 ц, 2-а – 7 ц, 3-я – 10 ц. Середній прибуток на капітал дорівнює 20 од. Визначте диференціальну земельну ренту I по родючості.

7. Земельний власник одержує щорічно 20000 дол. ренти. Банк сплачує вкладникам 4 % річних. Як зміниться ціна землі, якщо рента зросте в півтора рази, а банківський відсоток складе 2 %, 7 % річних.

8. Підприємець узяв в оренду ділянку землі. Згідно з договором він щорічно повинен сплачувати землевласнику орендну плату в сумі 1000 грн. Річні його затрати на виробництво продукції склали 8000 грн, а виручка за її реалізацію – 10000 грн. Середній прибуток на вкладений капітал в інших галузях був на рівні 20 %. Необхідно вирахувати норму прибутку, отриманого підприємцем, і відповісти на запитання: чи вигідно йому вкладати свій капітал в оренду землі.

Перелік запитань до екзамену

До семестрового контролю-екзамену винесені питання I і II модульно-рейтингового контролю знань.

Перелік питань до заліку

1. Розкрийте зміст предмету «основи економічної теорії», її мету й функції.
2. Опишіть матеріальне виробництво – основу життя людського суспільства.
3. Опишіть продуктивні сили та виробничі відносини суспільного виробництва.
4. Розкрийте сутність поняття «власність», її основні риси, типи, види та форми.
5. Розкрийте сутність поняття «роздержавлення» та «приватизація», дослідіть її наслідки для українського суспільства.
6. Охарактеризуйте натуральне й товарне виробництво. Опишіть просте й капіталістичне товарне виробництво, їх спільні риси та відмінності.

7. Розкрийте сутність поняття «товар» і охарактеризуйте його властивості.
8. Розкрийте двоїстий характер праці, втіленої в товарі. Розкрийте сутність конкретної та абстрактної праці.
9. Проаналізуйте еволюцію товару в сучасних умовах.
10. Проаналізуйте еволюцію форм вартості.
11. Розкрийте економічну сутність грошей та опишіть їх основні функції. Розкрийте зміст і значення закону обігу грошей.
12. Охарактеризуйте основні причини виникнення та розкрийте сутність інфляції. Які особливості інфляції в Україні.
13. Розкрийте сутність закону вартості, опишіть механізм його дії та функції.
14. Розкрийте сутність, структуру та функції господарського механізму.
15. Розкрийте сутність, структуру та функції ринку.
16. Розкрийте сутність поняття інфраструктури ринку, її значення для функціонування ринку.
17. Розкрийте причини виникнення монополістичних об'єднань. Охарактеризуйте види монополій.
18. Охарактеризуйте основні форми монополій, які наслідки монополізації економіки? Які тенденції сучасної монополізації економіки?
19. Розкрийте сутність конкуренції та монополії. Опишіть механізм монополістичного ціноутворення.
20. Розкрийте зміст антимонопольної діяльності держави.
21. Розкрийте сутність підприємств, які їх види Ви знаєте.
22. Визначте сутність підприємництва його основні умови та принципи.
23. Розкрийте соціально-економічний зміст капіталу. Надайте визначення постійного та змінного капіталу.
24. Розкрийте сутність і структуру виробничих фондів. Опишіть їх кругообіг.
25. Охарактеризуйте структуру витрат виробництва й визначте шляхи їх зниження.
26. Розкрийте механізм утворення прибутку. Як визначається прибутковість підприємств?
27. Розкрийте сутність товару «робоча сила», опишіть її властивості. Що означає вартість і ціна робочої сили. Із яких елементів складається вартість робочого місця.
28. Розкрийте сутність заробітної плати, її форми та системи.
29. Розкрийте поняття номінальної та реальної заробітної плати. Які фактори впливають на розмір реальної заробітної плати.
30. Розкрийте сутність і мету управління підприємства. Опишіть основні форми та методи управління підприємства.

31. Розкрийте сутність і функції менеджменту.
32. Розкрийте сутність, функції та основні види маркетингу.
33. Розкрийте особливості розвитку сільського господарства.
34. Висвітліть еволюцію власності на землю в Україні.
35. Опишіть особливості обороту основного капіталу в сільському господарстві.
36. Розкрийте сутність понять «оренда землі» та «земельна рента». Розкрийте сутність понять «диференціальна земельна рента І» «диференціальна земельна рента ІІ».
37. Розкрийте сутність понять «монопольна земельна рента», «абсолютна земельна рента». Розкрийте сутність поняття «ціна землі».
38. Розкрийте сутність і структуру агропромислового комплексу (АПК). Що таке агропромислова інтеграція.
39. Охарактеризуйте сутність агропромислової політики та аграрної реформи в Україні.
40. Розкрийте сутність і цілі національної економіки. Охарактеризуйте види структур національної економіки.
41. Охарактеризуйте макроекономічні пропорції, їх сутність і види.
42. Доведіть необхідність державного регулювання економіки. Які функції повинна виконувати держава. Які методи регулювання національної економіки використовує держава.
43. Розкрийте сутність понять: «сукупний суспільний продукт», «національний дохід», «національне багатство».
44. Виявіть джерела національного доходу. Розкрийте механізм розподілу та перерозподілу національного доходу.
45. Розкрийте механізм створення фонду споживання та нагромадження, на які цілі їх витрачають.
46. Визначте основні шляхи оптимізації фондів споживання й нагромадження.
47. Розкрийте сутність фінансів та опишіть їх структуру. Які функції вони виконують в економічній системі.
48. Розкрийте зміст понять бюджет, бюджетна система та структура бюджетної системи. Опишіть структуру бюджету країни та вкажіть джерела формування його доходної частини.
49. Розкрийте сутність податків, опишіть їх види та функції.
50. Опишіть структуру видатків державного бюджету.
51. Визначте сутність, структуру та функції банків. Опишіть функції та задачі Національного банку країни.
52. Розкрийте значення небанківських фінансових установ.
53. Доведіть об'єктивність формування світового господарства та охарактеризуйте його основні етапи.

54. Розкрийте структуру сучасного світового господарства.
55. Розкрийте закономірності функціонування світового господарства.
56. Опишіть види та форми інтеграційних об'єднань.
57. Визначте місце України в світовому господарстві, її експортний потенціал.
58. Визначте напрями інтеграційних зв'язків України. Опишіть механізм міжнародного співробітництва.
59. Розкрийте сутність глобальних проблем, причини їх виникнення та економічний зміст.
60. Визначте причини загострення глобальних проблем. Визначте основні шляхи розв'язання глобальних проблем.

Перелік типових задач до заліку

1. Уявіть, що Ви експерт з економічних питань. Правління ВАТ «Будматеріали» надало Вам наступну інформацію про свою діяльність.

ВАТ «Будматеріали» нараховує 4 цехи, кожний з яких може виготовлювати 600 т цементу або 1400 т бітуму. У цьому місяці завод виготовляє 1200 т цементу та 1500 т бітуму.

Попит на цю продукцію зростає, тому правління планує в наступному місяці випускати 1200 т цементу та 2800 т бітуму, а ще через місяць – 1400 т цементу та 3000 т бітуму.

Чи можливо здійснити плани ВАТ «Будматеріали»? Обґрунтуйте висновок розрахунками та графіками.

2. Мінова вартість одного кілограма цементу складає 5 л бензину. Як зміниться пропорція обміну, якщо:

- а) вартість цементу підвищиться на 20 %;
- б) продуктивність праці у виробництві бензину збільшиться на 40 %;
- в) у липні місяці попит на бензин зросте в 1,5 рази.

3. Сума цін проданих товарів – 1000 од.; сума цін товарів, проданих у кредит – 200 од.; сума платежів, за якими наступив термін сплати – 300 од.; сума платежів, що взаємно погашаються – 140 од.; середнє число оборотів грошової одиниці – 3. Визначте кількість грошей, необхідних для обігу.

4. Покупна ціна устаткування – 1,5 млн грн., термін його служби – 10 років. Підрахуйте величину зносу устаткування за рік, норму амортизації і розміри амортизаційного фонду на початок сьомого року експлуатації устаткування.

5. Авансований капітал складає 800 грош. од., оборотний капітал – 200 грош. од., час його обороту – 4 місяці, основний капітал

служить 5 років. Визначте загальний оборот капіталу за рік.

6. У промисловості Японії в 1960 році норма додаткової вартості складала 300 %, робочий тиждень – 50,2 год., у 1996 році ці показники склали відповідно 600 % і 40 год. Який час протягом тижня робітник працював на капіталіста. На скільки відсотків скоротився необхідний робочий час.

7. Нехай постійний капітал складає 200 од., знов створена вартість – 150 од., перемінний капітал – 50 од. Підрахуйте:

- вартість товару;
- додаткову вартість;
- норму додаткової вартості.

8. Є три ділянки землі, однакові за площею, але різні за родючістю. При однакових витратах капіталу в 100 грош. од. ці ділянки дають зерна в центнерах: 1-а – 5 ц, 2-а – 7 ц, 3-я – 10 ц. Середній прибуток на капітал дорівнює 20 грош. од. Визначте диференціальну земельну ренту I по родючості.

9. На капітал в 1,2 млн дол. фермер-орендар отримав 15 % прибутку. Визначте розмір ренти власника землі, якщо додаткова вартість, що створена найманими працівниками складає 300 тис. дол.

10. Земельний власник одержує щорічно 20000 дол. ренти. Банк сплачує вкладникам 4 % річних. Як зміниться ціна землі, якщо рента зросте в півтора рази, а банківський відсоток складе 2 %, 7 % річних.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Базылев Н. И. Экономическая теория: учебник для вузов / Н. И. Базылев. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 672 с.
2. Башнянин Г. І. Політична економія: навч. посіб. – 4-те вид., перероб. і випр. / Г. І. Башнянин, Е. С. Шевчук. – Львів: Магнолія плюс, 2006. – 308 с.
3. Білецька Л. В. Економічна теорія: навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. та доп. / Л. В. Білецька. – К.: ЦУЛ, 2009. – 688 с.
4. Борисов Е. С. Основы экономической теории: учебник. – 2-е изд. / Е. С. Борисов. – М.: Высш. шк., 2002. – 240 с.
5. Бутук О. І. Економічна теорія: тренінг-курс / О. І. Бутук. – К.: Знання, 2007. – 291 с.
6. Ватаманюк З. А. Вступ до економічної теорії: підручник. – 3-е вид., доп. / З. А. Ватаманюк. – Л.: «Новий Світ-2000», 2006. – 504 с.
7. Добрынин А. И. Общая экономическая теория: учебное пособие / А. И. Добрынин. – М.: Высш. шк., 2002. – 288 с.

Додаткова

8. Задоя А. А. Основы экономической теории: учеб. пособие / А. А. Задоя, Ю. Е. Петруня. – М.: Рыбари, 2000. – 479 с.
9. Зазимко А. З. Політична економія: структурно-логічний навч. посіб. – 2-ге вид. / А. З. Зазимко. – К.: КНЕУ, 2006. – 358 с.
10. Иохин В. Я. Экономическая теория: учеб. для вузов / В. Я. Иохин / Моск. гос. ун-т коммерции. – М.: Экономист, 2004. – 261 с.
11. Колесов Н. Д. Экономическая теория: учебник / Н. Д. Колесов. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2002. – 580 с.
12. Крупка М. І. Основи економічної теорії: підручник / М. І. Крупка. – К.: Атіка, 2001. – 344 с.
13. Кураков Л. П. Курс экономической теории: учеб. пособие. – 4-е изд., доп. и перераб. / Л. П. Кураков. – М.: Гелиос. АРВ, 2005. – 516 с.
14. Мочерний С. В. Основи економічної теорії: підручник / С. В. Мочерний. – Львів: Новий Світ-2000, 2006. – 600 с.
15. Муталимов М. Г. Основы экономической теории: учеб. метод. пособие / М. Г. Муталимов. – Минск: Интерпрессер. – 2002. – 464 с.
16. Ніколенко Ю. В. Політекономія: підручник / Ю. В. Ніколенко. – К.: ЦУЛ, 2003. – 410 с.
17. Океанова З. К. Экономическая теория: учебник / З. К. Океанова. – К.: Изд-торг. корпорация «Дашков и К», 2003. – 596 с.

18. Мамалуй О. О. Основи економічної теорії: підруч. / О. О. Мамалуй / Мн-во освіти і науки України. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 480 с.
19. Політична економія: навч. посіб. / за ред. д. е. н., проф. К. Т. Кривенка. – 2-ге вид. – К.: КНЕУ, 2006. – 508 с.
20. Уразов А. У. Основи економічної теорії: навч. посіб. – 2-ге вид. / ун-т МАУП / А. У. Уразов. – К., 2007. – 328 с.
21. Харвей Д. Современная экономическая теория: вводный курс: учебное пособие / Д. Харвей. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 703 с.
22. Економічна теорія. Політекономія: підручник / за ред. В. Р. Базилевича. – К.: Знання, 2006. – 631 с.
23. Економічна теорія: підручник / М. Х. Корецький. – К.: Центр учб. л-ри, 2007. – 256 с.
24. Економічна теорія: навч. посіб. / В. А. Предборський. – К.: Кондор, 2007. – 492 с.
25. Економічна теорія: підручник / за ред. В. М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.

ЕЛЕКТРОННЕ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

Чубучна Олена Валеріївна
Мазуркевич Лариса Олексіївна
Глушко Катерина Сергіївна

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ОРГАНІЗАЦІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ»
(ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ АТР, АД, ЕНС, МО)

Підписано до випуску 2012 р. Гарнітура Times New.
Умов. друк. арк. Зам. №

Державний вищий навчальний заклад
«Донецький національний технічний університет»
Автомобільно-дорожній інститут

84646, м. Горлівка, вул. Кірова, 51
E-mail: drukfn@rambler.ru

Редакційно-видавничий відділ

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 2982 від 21.09.2007 р.